

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar
Székesfehérvár

Településem birtokrendezésének alakulása az Urbéri pátenstől napjainkig

DIPLOMATERV

Konzulens:
Prof. Emer. dr. Szabó Gyula
ny. főiskolai tanár

Készítette:
Budai Ferenc
Levelező tagozat
Birtokrendező szakirány

Székesfehérvár
2011. év

Levelező Tagozat
Birtokrendező szak
Szakd. sz.: 4/2010.

BUDAI FERENC
Diploma terv feladata

A diploma terv témája: Településem birtokrendezésének alakulása az Urbéri pátenstől napjainkig

A feladat leírása:

1. Egyházasrádóc település földbirtok-politikai történeteiből gyűjtsön adatokat a címhez kötődő eseményekről 1767-től napjainkig.
2. Mutassa be a birtokváltozások politikai, társadalmi és gazdasági hatását azok törvényi jogszabályi támogatottságát.
3. Elemezze napjaink birtokszerkezetét, szükség szerint tegyen javaslatot annak megváltoztatására, a művelési ágak szerkezetének átalakítására.
4. Összegezze munkája tapasztalatait, a birtokfejlesztés elképzelt folyamatának tanulságait.

Beadandó munkarészek:

- Korabeli dokumentumok másolatai, térképek, elemzések munkarészei;
- Tervezési-, átalakítási-, fejlesztési munkarészek;
- Műszaki leírás.

Tanszéki konzulens: Prof. Emer. dr. Szabó Gyula ny. főiskolai tanár

A diploma terv beadási határideje: 2011. 05. 23.

Székesfehérvár, 2010. 11. 04.

Mizseiné Dr. Nyiri Judit
tanszékegyetemes

Dr. Mélykúti Gábor
dékan

NYILATKOZAT

Alulírott Budai Ferenc. (neptun kód: [REDACTED]) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a Településem birtokrendezésének alakulása az Urbéri pátenstől napjainkig. című

Diploma terv

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam *a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait*, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg.**

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.**

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár,

.....

Hallgató

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

DIPLOMA TERV BÍRÁLATI LAP

A diploma terv készítőjének neve:Budai Ferenc

A szakdolgozat címe: Településem birtokrendezésének alakulása az Urbéri pátenstől napjainkig

A téma jellege, gyakorlati jelentősége:

Irodalmi feldolgozás:

Az alkalmazott módszer értékelése, korszerűsége:

Terminológiai és szövegszerkesztési jellemzők, elemzőképesség:

A téma tartalmi kifejtése, gyakorlati munka:

Formai követelmények:

A következtetések, javaslatok megítélése:

Általános értékelés, megjegyzések, észrevételek:

Kérdések a jelölthöz:

Javasolt érdemjegy:

Székesfehérvár,

.....
bíráló aláírása

Tartalom

Bevezetés	7
A település geomorfológiai, domborzati, földtani, vízrajzi, éghajlati viszonyai.	8
Geomorfológiai adottságok	8
Domborzati viszonyok	9
Vízrajzi viszonyok	9
Éghajlati viszonyok	11
Növényföldrajzi viszonyok	13
Földbirtok politikai intézkedések	14
Jobbágyságok, zsellérek, béresek, szolgák 1767 előtt	14
Az Úrbéri pártens	14
A következő évben 1768-ban elkészült az Egyházas -Rádóc urbárium	15
A XIX. század elejétől felgyorsult ütemben hullik szét a hűbéri renden alapuló társadalmi szerkezet.	19
Kisparaszti társadalmi polarizáció falunkban.	20
1872-ben megépül a falunkon áthaladó vasútvonal Szombathely-Szentgotthárd-Gyanafalva Grác irányában.	21
Az 1919-es tanácsköztársaság, és az 1920. évi Nagyatádi Szabó földreform hatásai községünkben	23
1945-1949 közötti időszak	24
Megalakulnak az első tszcsék	26
1959-ben három termelőszövetkezeti csoport alakul	27
A föld szabályozása 1945-1994-ig	28
Az 1945. évi földbirtokreform és a tagosítás	28
Tulajdonszerzési korlátozások és az első szocialista földjogi kárpótlási jogszabály	28
A földmegváltási törvény és az 1977. évi 27. törvényerejű rendelet	29
A földtörvény	30
A földbirtokviszonyok átalakulása, földpiac nyitás	31
Kárpótlás és a részarány tulajdonok kiadása a rendszerváltást követően	31
A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény	32
A termőföldtörvény változásai	33
A hatályos termőföldtörvény	33
Fogalom meghatározások	33
Termőföld tulajdonjogának megszerzése	35
Belföldi magánszemélyek tulajdonszerzése	36
Belföldi jogi személyek tulajdonszerzése	36
Külföldiek termőföldszerzése	37

Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése	38
Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése tagállami állampolgárok által az átmeneti mentesség ideje alatt és azt követően	39
Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése külföldiek által	40
A termőföld közösségi szabályozása	41
Piacgazdaság és a föld	41
A letelepedés szabadsága	41
A termőföldre vonatkozó EGK irányelvek, Bizottsági közlemény	42
A rendszerváltást követő törvényi rendelkezések hatásai az Új Élet Tsz működésére.	43
Műszaki leírás	45
Napjaink birtokszerkezete, javaslat annak megváltoztatására, a művelési ág szerkezet átalakítása	45
A külterület földhasználati, talajhasználati adottságai	45
Talajviszonyok	45
A mezőgazdasági és természetvédelmi földhasználat, tájhasználat kritériumai	49
A Művelési ágak helyzetében feltárt hibák, hiányosságok és kijavítási lehetőségek egy várható, vagy esetleges birtokrendezéssel összefüggésben	49
Az új művelési ág szerkezet kialakítása	49
Összefoglalás	51
Irodalomjegyzék	52
Térkép mellékletek:	52
Jogszabályok	52
Európai Unió jogforrásai	53
Időszaki kiadványok, cikkek	53

Bevezetés

Egyházasrádóc Szombathelytől 18 km-re Délre, Körmendtől 9 km-re Északra a Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal mindkét oldalán sík területen és Kelet-Nyugati irányba dombvonulat Déli lejtőjén és lábánál helyezkedik el. E dombvonulat az Alpok-alja legkeletibb nyúlványa, amelynek falunktól Északra húzódó legmagasabb pontja a 223 métert éri el. Az egykori körmendi járás e legészakabb községének hajdani magját a katolikus templom közelében kell keresnünk. Általában szalagtelkes, több utcás, soros beépítésű falu. Folyóvíze, állandó vízfolyású patakja nincsen. A falutól délre sík területen a Mukucs vízerecske mély árka húzódik keletnek a Rába folyó felé, melyben nagyobb vízmélység csak tavaszi hóolvadáskor és nagy esőzések után, vagy a Rába magas vízállása idején szokott lenni. Községünk településrészei: Rádóc, Sároslak, Kisújfalu és Kisrádóc. 1. ábra.

1. ábra

A település geomorfológiai, domborzati, földtani, vízrajzi, éghajlati viszonyai.

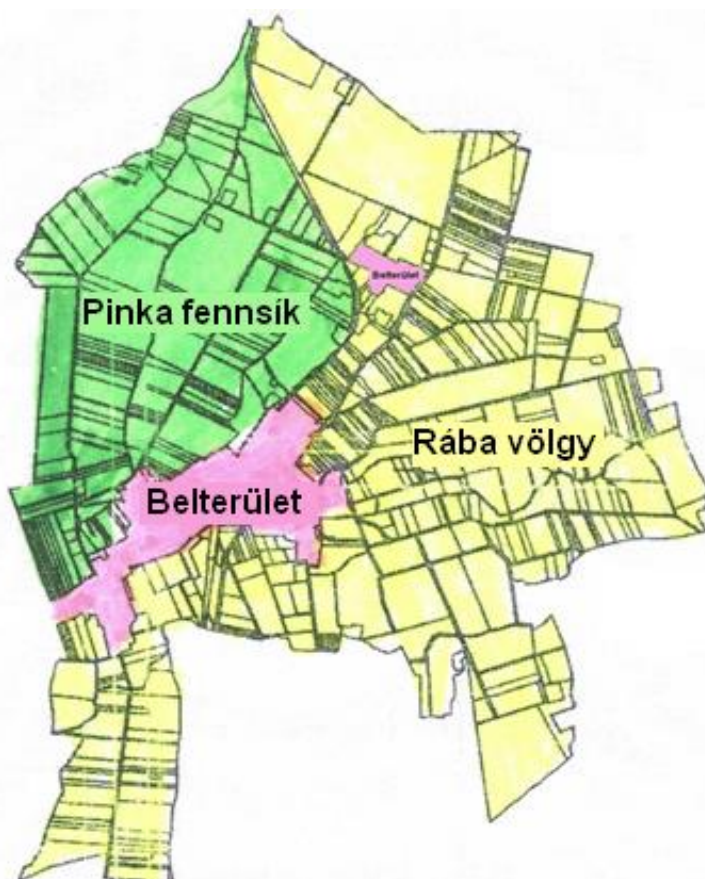
Geomorfológiai adottságok

A település területe a Rába-síkság Ny-i szélén, valamint Egyházasrádóctól ÉNY-ra elhelyezkedő területek a Pinka-folyó fensíkhöz tartozik. A két területrészt a pliocén végéig hasonló geológiai fejlődés ment keresztül. (2. ábra)

A Pannon tenger legfiatalabb felsőpannon mészdús agyag, homok, iszapos üledékei átlagosan 15-40 m mélységben találhatók. A Pinka fensíkon ez az üledék 30-50 m mélységben kezdődik. A Rába völgyében a falutól K-re 5-20 méterre található a felszín alatt.

A Pannon tenger visszahúzódása után az É felől folyó Ős-Duna a pliocén legvégén kereszt rétegzett folyóvízi homokot rakott a szárazulattá vált felsőpannon térszínre és ez a homok a pliocén-pleisztocén határán zajlott erózió mértékének függvényében nagyon változatos vastagságú.

A terület egyéb részein ez a folyóvízi homok jelenti a pleisztocén kavicstakaró fekvését.

2. ábra

Domborzati viszonyok

A pleisztocén beköszöntével fölerősödnek a tektonikus mozgások, újabb lendületet vett a Keleti Alpok emelkedése és a Visegrádi-szoroson át lefolyást kereső Duna helyét elfoglalta a kavicsos hordalékot szállító Rába, Pinka, Gyöngyös.

Ettől az időtől kezdve a területtől ÉNy-ra, valamint DK-re található területrész fejlődése eltérővé vált.

A terület vonalától ÉNy-ra az ópleisztocén során a Pinka 1-5 m vastag kevésbé görgetett vöröses színárnyalatú kavicsstakarót rakott az erodált pliocén végi felszínre. A DK környéki részekre csak kisebb vastagságú Pinka kavics került, de ez az ópleisztocén Pinka kavics az említett vonaltól DK-re sehol sincs a felszínen, mert az újpleisztocénben a területtől DK-re elterülő felszínt a Rába iszapos kavics hordalékkal fedte be. E két kavicsstakaró területileg és morfológiailag azért különül el egymástól ilyen élesen, mert a közép-pleisztocénben az ÉNy-ra található terület törésvonal mentén megemelkedett, ettől DK-re eső rész pedig megsüllyedt, tehát kialakult a Pinka fennsík, illetve a Rába újpleisztocén völgy síkja. Kialakult a terület mai domborzati képe.

A pleisztocén során, a területen porhullás és a füves térszíneken löszképződés is volt, de az interglaciálisok humid csapadékos éghajlata elagyagosította és részben erodálta ezt a löszös üledéket. A talajszelvényekben gyakran talált mészkonkréciók erre a löszképződésre utalnak.

A területen található két tájegység a felszín közeli kavicsos öntés réteg minőségében is különbözik egymástól.

A Rába síkságon a kavics laza vagy csak kevésbé cementált, a Pinka fennsík kavicsa viszont a felszín közelében sok agyagot tartalmaz, ami vízzáróvá teszi a kavicsos réteget és ez döntő fontosságú a talajképződés szempontjából.

A Pinka fennsík tengerszint feletti magassága 223 m, a Rába síkságé 195 m.

Vízrajzi viszonyok

A terület vízháztartását, vízbőségét alapvetően az éghajlat határozza meg, de a lefolyási tényezőt –tehát azt, hogy a területre hulló csapadék hány százaléka távozik a területről– már a felszíni, geológiai és talajviszonyok befolyásolják.

A vízfolyások folyási iránya pedig a morfológiai viszonyok függvénye. A terület az országos átlagnál jóval több csapadékot kap. A területen meghatározott talajok és a felszín közeli pleisztocén folyóvízi öntésrétegek rossz vízáteresztők. Ennek következtében a terület gazdag erekben, patakokban annak ellenében, hogy a terület nagy része közel sík. Mivel a táj hordalékkúp, ezért még a Rába síkság területén sem sík a felszín, mert a terület ÉNy-i részén a vízgyűjtő a Sorok-Perint patak, melyhez a

Csikorgó vízfolyás közvetíti felszíni vizeket, K-re pedig közvetlenül a Rábába a Gilicés-ér.

Fontosabb vízfolyások:

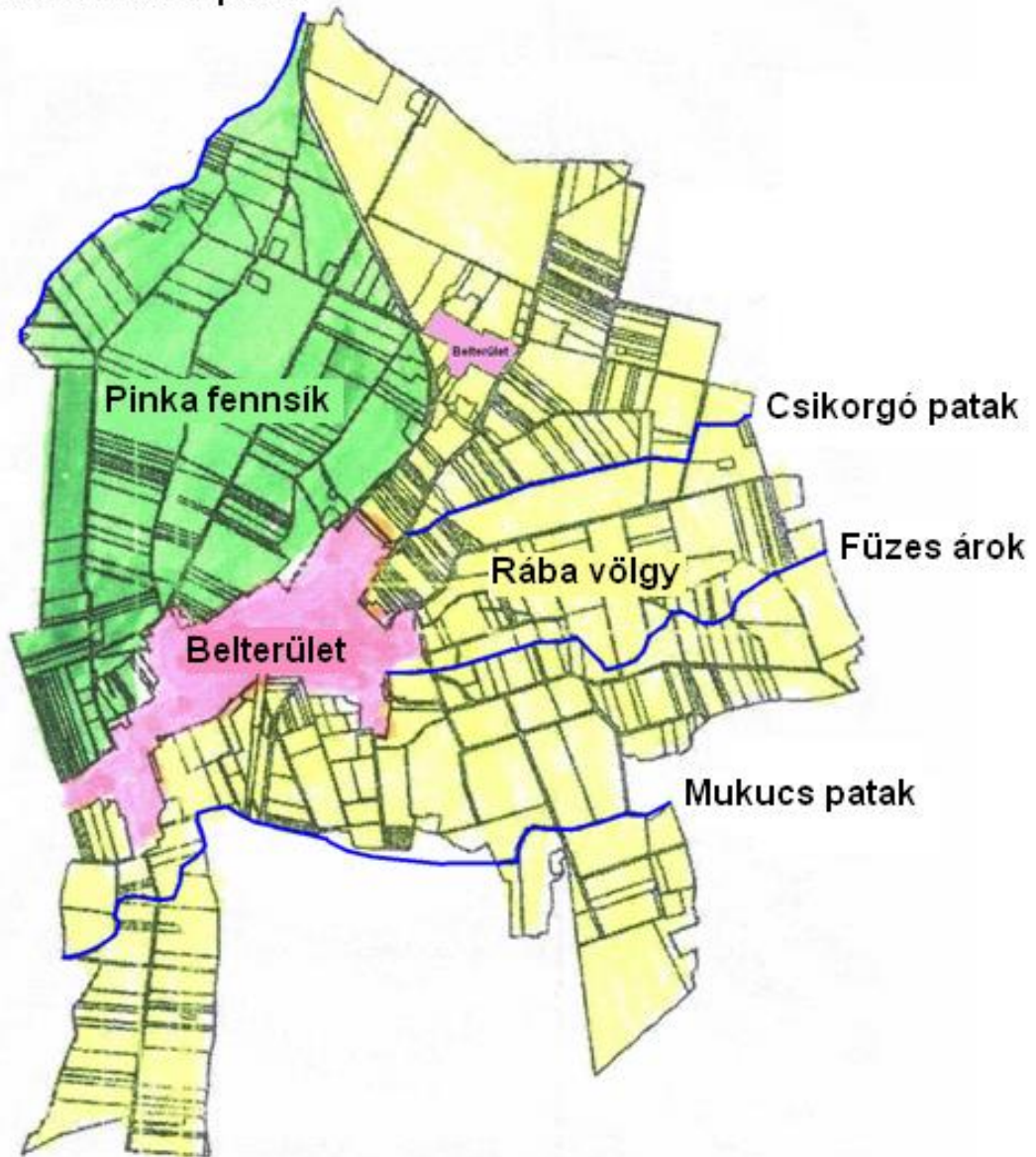
Szent-János patak, amely É-ra található, enyhén ÉNy-ra lejtő plató vizeit gyűjti össze, de maga a patak É-i irányban elhagyja a területet és Kisunyomnál torkollik a Sorokba.

Csikorgó vízfolyás a falutól K-re Nemesrempehollós irányában haladva gyűjti össze a felszíni és felszínalatti vizeket.

Mukucs-patak a legbővizűbb patak a terület D-i részén K-i irányba haladva hosszan átfolyik és ömlik a Rábába.

Füzes-árok A Csikorgó és Mukucs patakok között K-i irányba halad és torkollik a Mukucsba. (3. ábra)

Szent János patak

3. ábra

A talajvíz helyzetének és jellegének alapján két részre kell bontani, mert a Pinka kavicsos fennsíkja csapadékos időszak után a talajvíz a felszínközeli vízzáró réteg fölött pangó víz formájában jelenik meg, addig a Pinka fennsík tereplépcsőjétől K-re és DK-re a Rába-Gyöngyös síkságon völgyi, az egyenes patakok között a Rába irányába áramló talajvízről beszélhetünk.

Mindkét területen a talajvíz az enyhe mélyedésekben és a vízfolyások mentén van a legközelebb a felszínhez,

A terület felszíni és felszínalatti talajvíz viszonyait jelentősen megváltoztatta a végrehajtott komplex melioráció.

Megfigyelhető, hogy a kiadós záporok alkalmával a Pinka és Rába-Gyöngyös vízgyűjtőt elválasztó 3-5 %-os meredekségű tereplépcső oldalán nagy mennyiségű víz folyik a lejtő eróziós barázdáiban és árkaiban jelentős talajeróziót okozva.

Éghajlati viszonyok

A terület a mérsékelt meleg, nedves, enyhe telű éghajlati körzetbe tartozik. A borultság évi mennyisége 65 % körüli. A napsütéses órák száma 1800-1900.

Az enyhe tél ellenére is viszonylag későn tavaszodik, hiszen csak április 15-20 között éri el a napi középhőmérséklet a 10 °C-t.

A terület nyara hűvösebb, mint az országos átlag, a 30 °C-t meghaladó napok száma 10-15. Az enyhe tél és a hűvös nyár együttesen eredményezik azt, hogy a hőmérséklete kontinentális, a hegyvidékeket nem számítva az országos átlag alatt van. Ősszel a napi középhőmérséklet október 10-20 között süllyed 10 °C alá. A leggyakoribb szélirány É-i, a második pedig a DNy-i. A csapadék évi járását egyszeres hullám jellemzi, az őszi másodmaximum nem alakul ki.

A csapadékban gazdag nyáron a gyakori záporok és zivatarok még akkor is elegendő esőt biztosítanak, amikor az ország K-i részét aszály sújtja az aszály csak nagyon ritkán alakul ki. A csapadék és a párologtatás adatokat összevetve megállapítható, hogy a területen évente átlagosan 60-80 mm vízfölösleg adódik.

Bár az esőzések nagyobbik hányada a tenyészidőszak idején hullik, sajnos a szóródás jó arányait erősen befolyásolhatja a nyári száraz, kontinentális légtömegek megkekedése. Viszont ha az Atlanti Óceán felől érkező esőfelhők huzamosan törnek be légterünkbe, ugyancsak kárt tudnak okozni a mezőgazdaságnak. Uralkodó szélirány az észak- északnyugati. (4. ábra)

Meteorológiai adatok

1. Hőmérsékleti adatok											
Havi és évi középhőmérséklet °C											
A hőmérsékleti adatok dekád értékei °C											
1. dekád											
2. dekád											
3. dekád											
2. Csapadék adatok											
Átlagos havi és éves csapadék összeg (mm)											
A csapadék átlagok dekád értékei (mm)											
1. dekád											
2. dekád											
3. dekád											
A legnagyobb és legkisebb csap. Összegek											
max mm											
min mm											
A 24 órai csapadék maximuma (mm)											
Legalább 1,5-10-20 mm-es napok átlaga											
1mm											
5mm											
10mm											
20mm											
3. Relatív nedvesség átlagértékei											
4. A levegő párolgatóképességének havi átlaga											
5. A tényleges párolgás havi átlaga											

90 nap
25 nap
65-70 nap
15-20 nap
IV. 5.-IV. 10.
X. 25.-X 31.

Fagyos napok száma (50 év átlaga)
Téli napok száma (50 év átlaga)
Nyári napok száma (50 év átlaga)
Hőség napok száma (50 év átlaga)
Az utolsó fagyos napok kelte
Az első fagyos nap kelte

Növényföldrajzi viszonyok

Zólyom Bálint vegetációs térképe alapján a terület növényföldrajzilag a gyertyános tölgyes klimatikus erdőzónába tartozik, de a Pinka fennsík természetes vegetációja a tölgyelegyes erdei fenyves, illetve az elegytelen erdei fenyves zónába tartozik.

A terület floristikailag az Alpokalja flóraidék vasi flórajárásába tartozik. A fenti fás növénytársulások aljnövényzetében megtalálhatók az Alpokaljára jellemző savanyúságjelző fajok, a sasharaszt, kereklevelű körtike, a K-i részen a még fellelhető erdőfoltokban megtalálhatók a Vasi-síkságra jellemző tölgyes fajok is.

A szántóföldi művelés térhódítása miatt az említett természetes erdei vegetáció kis kiterjedésben csak a DNY-i területrészben található. Az erdőfoltok mindegyike telepített, éppen ezért fajgazdagsága is csekély. Ökológiai és növényföldrajzi szempontból a legértékesebb erdőfoltok É-ra, ÉNy-ra található akácosok, amelyek a szántóföldi gyomnövények búvóhelyei is.

Falunk határának növényvilága átmenetet képez a hegyvidék és a síkság flórája között. Egyházaskér területén, még 1857-ben 974 kataszter hold erdőség volt, ma csak 263 hold. Az erdőszéleken cserje beljebb a sokféle moha és páfrány él. A csiperke, vargánya, sőt szamóca is található az aljnövényzet között. A réteken megtaláljuk a réti fűvek között a szarkalábat, gólyahírt, kökörcsint, vadrepcét, árvacsalánt, s a kora tavaszi gyermekláncfűvet éppen úgy mint az őszi kikericsét. A gyümölcsösökön a hidegre érzékenyebb barack, dió és szelídgesztenye is otthonos. Szőlő csak lugasokra felfuttatva fordul elő.

Földbirtok politikai intézkedések

Jobbágys, zsellérek, béresek, szolgák 1767 előtt

Mária Terézia magyar királynő Urbéri pátense előtt a következőket tudhatjuk településünkről. Hét jobbágys² és egy zsellér³ családról van tudomás. Földmennyiségük a belsőségeken kívül 51 magyar hold, azaz családonként 7,3 hold és állataik eltartására 15 hold rét biztosította a szálastakarmányt. Egynyomásos gazdálkodás folyik, a terméshozam csak négyszeres. Ezek az adatok a Sároslaki falurészről szólnak, és a Nádasdy-külbirtok robotoló népéről van szó.

A rádóci jobbágys 154 hold földön gazdálkodnak, átlagosan 10,2 holdon. A kisújfalusiak 55 holdon és itt is 10,2 ha az egy családra jutó terület. Őszieket, tavasziakat termelnek és kölest. Kukoricáról és burgonyáról még nem tudni. A rádóciaknak 81 hold rétjük van, a kisújfalusiaknak 27 hold. Ezen tartanak el az előbbiek 70 szarvasmarhát, lovat, 27 csikót, borjút és 46 disznót. A kisújfalusiak 23 marhát, lovat, 7 csikót, borjút és 19 disznót. A kisújfalusiaknak 7 méhkasuk van, a rádóciaknak kettő.

Rádócon akkortájt a Talliánoknak, Pokáknak, Győrffyeknek, Vidosoknak, Karsayaknak és Batthyány uradalomnak voltak jobbágysai és zsellérei.

Az Urbéri pátens

A hatalmas jobbágysrterhek miatt Mária Terézia magyar királynő idején főleg a Dunántúlon több jobbágysfelkelés bontakozott ki.

A Sároslaki földesúr személyében történt cserétől a robotoló emberek általában nem sok jót vártak, mert rossz hírek keringtek Batthyány Lajosról. Köztudott volt, hogy ispánjainak és intézőinek szigorúan meghagyta, kíméletlenül hajtsanak be minden járandóságot, szolgáltatást a jobbágysokon, még rossz termés esetén is. E miatt birtokain meg-megújuló jobbágyszendülések voltak, az ispánokat a pokolba kívánták s az egykori jó kurucidőket emlegették.

A királynő, hogy feloldja a veszélyes méreteket öltő vasi és zalai s általában Dunántúli feszültségeket, a nagybirtokos osztály erélyes tiltakozása ellenére kiadta urbéri rendeletét 1767, melynek értelmében a földesúr-jobbágys viszonyt országosan is ellenőrzés alá helyezte. Részletesen szabályozták a földesúrnak járó szolgáltatásokat. A kilencedet (kilencedik tized) évi egy arany forintban, az ingyen munkát, „robotot”, heti egy nap ígás- vagy két nap kézi munkában szabták meg. Ezen felül bizonyos földesúri kiváltságokat évente egy-két napra átengedték a jobbágysoknak, és a telekhatárokat rögzítették.

² Földesúri hatalom alatt élő, saját eszközökkel, igavonó állatokkal rendelkező, a földesúr földjén, a telken önállóan gazdálkodó paraszt.

³ Általában az 1/4 teleknél kisebb telken vagy majorsági földön dolgozó szegényparaszt neve.

A következő évben 1768-ban elkészült az Egyházas -Rádóc urbárium

1.pont: A belsőség akkora legyen, amely két pozsonyi⁴ mérő alá kívántatik. Ha ennél kisebb azt a külső szántóban, vagy rétben kell helyrehozni. Ha pedig a belsőség két pozsonyi mérőnél nagyobb, azt a külső tartozékokba számítsák be. A külsőség 18 hold szántó s minden holdba két pozsonyi mérő számíttassék. Rét nyolc szekérre való, mivel esztendőnként egyszer kaszáltatik. Félhelyes, fertályos⁵ és nyolcados telkű jobbágyoknál a kiszabás arányosan értődjék.

2. pont: A jobbágyok haszonvételéről.

A jobbágyok Szent Mihály napjától fogva Karácsony napjáig bort szabadon árulhatnak. Ha a jobbágynek irtása van, azt a főút el ne vehesse. A jobbágy marhájának, amennyire a határ fogja engedni, elegendő mezeje legyen s abban az uraság vonyo marhája is legelhessen, de gulyája nem. Ahol erdő van ott dült vagy száraz fából, vagy akár nyersből is tűzre legyen (kivéve a makk és gyümölcstermő fákat). Nemkülönbén épületre való fa is a határban levő erdőből ingyen adassék a jobbágyoknak oly móddal, hogy az uraság a fákat kijegyztethesse. Makkoltatásért a jobbágyok a lakhelyük határában minden sertéstől hat krajcárral kevesebbet fizessenek, mint a vidékiek. Gubacs szedésért az uraságnak semmi fizetiséggel nem tartoznak, ha maguk részére szedik.

3. pont: A jobbágyok szolgáltatásairól, vagyis robotjukról.

Minden egész helyes jobbágy köteles urának hetente egy napot dolgozni, napkeltétől napnyugtáig két vonyo marhával és maga szekérével, ekéjével és boronájával ezen helység régi szokása szerint, vagy marha nélkül munkában hetente kétszer. A félhelyes, fertályos és a nyolcados jobbágy a megfelelő arány szerint. Kaszálás, aratás alkalmával a földesúr duplán veheti a szolgáltatásokat, de a másik hétbe beszámítva. Ha a jobbágy valakinek bérért akar dolgozni, első sorban urának tartozik azzal.

4. pont: A jobbágy adózásáról.

Minden évben egy forint cenzus (földbér, árenda). Felét Szent György napján, felét Szent Mihály napján tartozik megfizetni. Minden egész helyes jobbágygazda két csirkét, két kappant, 12 tojást, 1 icce kifőzött vaját szolgáltat be évente az uraság konyhájára.

5. pont: Szól a kilencedről és annak teljesítéséről.

⁴ A pozsonyi mérő két vékával volt egyenlő és 62,4984 litert tett ki.

⁵ Fertálytelek, negyed telek

Bárányból, gidából, méhkasok után borból (felvizezés nélkül). Kenderből, lenből, az egész helyes jobbágy hat fontra való fonyást tenni tartozik. Fél negyed, nyolcados pedig ennek arányában.

6. pont: Szól a földesúr jussairól, jövedelmeiről.

Magvaszakadt jobbágy földjét s a szököttekét a maga kezéhez veheti. Ha árvák maradnak, a földesúr a jobbágy értékeiben nem részesülhet. Mindenféle halászat, vadászat, madarászat csak az uraságot illeti meg. Égett bornak, sercnek, s más efféle italoknak elkészítése egyedül az uraságot illeti. Ha a korcsmálást jobbágyra bízza, az a heti szolgálatul szabad legyen s korcsmabérként minden akótól 4 pénz az uraságnak fizettség.

7. pont: Szól minden tilos cselekedetről s szokásokról.

Mézet, viaszt, vaját, lent, kendert és dohányt a paraszt szabadon árulhat. Ezen kívül semmit. Jobbágyok nem fogadhatnak be jövevényt. Ennek őre a falubíró. A trágyát robotban tartoznak kihordani a földekre.

8. pont: Tiltott állapot és büntetések.

A munkával való büntetés megengedett, vagy ha ez nem segít úgy olykor testében is büntetni szükséges legyen. A büntetés a bűnök mivoltához képest legfeljebb 24 pálcáütéssel, az asszonyi állat pedig szintén annyi korbács csapással büntessék. Ha tilalmasban makkoltat, a makkbért duplán fizesse. Parasztnak fegyvert hordani s vadászó ebeket tartani tilos. Ha a robotra hívott jobbágyparaszt röstségből, vagy más vétkes okból nem jelenik meg 12 pálcával büntessék.

9. pont: Azokról szól, melyek a belső rendtartást illetik:

A bírói hivatalra az uraság három személyt jelöl, akik közül a község egyet kiválaszthat. Ellenben jegyzőt (nótáriust) és esküdteket a község a földesúr nélkül is választhat és el is bocsáthatja. A bíró a porció adózástól mentes ne legyen.

Részlet az urbáriumból a Batthyány külbirtokon, mely a következő sároslaki jobbágyokat érintette:

- 1) Kozlics János szabadmeneteli.
Belsősege 3/8 két pozsonyi mérőre való.
Szántója 10 $\frac{3}{4}$ hold.
Rétje 6 szekér szénára való.
Marhás robot két marhával 34 $\frac{1}{4}$ nap, vagy e helyett kézi szolgálat 68 $\frac{1}{2}$ nap.
Ha készpénzzel váltja meg 2,29 Ft
Árenda: 1 Ft

Tűzre való fa 5/8 öl Fonyás 4 font.

Kifőzött vaj: $\frac{1}{4}$ icce, kappan:2

Csirke 2, Tojás 8.

2) Fajtli János szabadmenetelű

Belsősége $\frac{3}{4}$ két pozsonyi mérőre való.

Szántója 13 hold.

Rétje 3 szekér szénára való.

Marhás robot két marhával 32 nap, vagy e helyett kézi szolgálat 64 nap.

Ha készpénzzel váltja meg 2,72 Ft

Árenda: 1 Ft

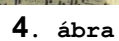
Tűzre való fa 5/8 öl Fonyás 4 font.

Kifőzött vaj: $\frac{1}{4}$ icce, kappan:2

Csirke 2, Tojás 10.

- 3) Horváth Gyula szabadmenetelű. Belsősége: $\frac{3}{4}$ három pozsonyi mérőre való. Szántója $11 \frac{3}{4}$ hold. Rétje: 6 szekér szénára való. Marhás robot két marhával: 37 nap, vagy e helyett kézi szolgálat: 74 nap. Ha készpénzzel megváltja: 2,60Ft. Árenda: 1 Ft tűzre való fa: $\frac{3}{4}$ öl. Fonyás: 4 font kifőzött vaj: $\frac{1}{4}$ ice. Kappan: 2, csirke: 2, tojás: 9.

(4. ábra). Ezt az I. katonai felmérésnek nevezzük.

A Hadtörténeti Térképtárból származó digitális felvételen látható az Urbárium idejében településem környezete. A hármastagozódás Egyház Radócz, Kiss Újfalú és Kiss Sároslak. A posta úttól délre elhelyezkedő területek rét, legelő művelési águak, a kevés szántó terület a felső mezőben található. Nagy kiterjedésű erdő veszi körbe a három falut. Az urbárium mellékletében szereplő hét jobbágyság a sároslaki Batthyány birtok urbérese volt. Az uradalom nyilvántartásából kiolvashatjuk, hogy a szántó 64 hold, a rét 26 holdat tesz ki. Az urbáriumban felsorolt jobbágyságok szántó területét összesítjük kijön a 64 hold és a 26 hold rét.

A XIX. század elejétől felgyorsult ütemben hullik szét a hűbéri renden alapuló társadalmi szerkezet.

Az 1836. év a törvénykezésben lényeges változásokat hozott. A feudalista társadalmi viszonyok keretei között ekkor kerül sor a földesúri osztály és a jobbágyság közötti szerteágazó jogviszonyban egy sor lényeges kérdés szabályozására.

Szabályozták az úrbéri illetmények megengedett legnagyobb területét. A jobbágynak a lehetőségektől függően legelőt kellett biztosítani. A rendeletből lehetőség nyílt egy birtokrendezés, birtok összevonás célú intézkedésekre is. A törvények lehetővé tették, hogy a jobbágyság fokozatosan –pénzbeli ellenszolgáltatás fejében- részben felszabaduljon a földesúri fennhatóság alól, bizonyos szolgáltatásokat pénzben megválthasson.

Az 1840. évi VII. törvény 9.§-a az örökváltás intézményét szabályozza úgy, hogy a földesúr és a jobbágyság között létrejött szabad egyezség által szolgálataikat örök időre megválthatják.

Az új törvények hatalmas méretű az egész országot átfogó változásokat eredményeztek mind társadalmi, gazdasági, szellemi tudati szinten is. A század közepétől településünkön is felgyorsult ütemben hullik szét az eddigi hűbéri renden alapuló, sok évszázados társadalmi beskatulyázottság.

Az 1867-es Kiegyezés után hazánk erőteljes lendülettel halad a nyugati polgárosodás felé, amikor már nem a nemesi származás jelenti a gazdasági és szellemi érvényesülés legbiztosabb bázisát, hanem inkább az anyagi megalapozottság szilárdabb talaja.

Nincs többé jobbágytársadalom és úriszék. A törvény előtt mindenki egyenlő és szabad. Nincs többé az Ősiség dekrétumának kötöttsége és így a feudális nagybirtok is bármikor és bárkinek eladható, hitel felvételére lekötethető. Ez a birtok felszabadítás aztán létre is hozta a folyamatosan szegényülő „dzsentri” réteget, mert munkátlansága következtében az ősi birtok elűszött s értelmetlen kispolgárok kezére jutott.

A reformtörvények ellenére a hatalom a nagybirtok tulajdonosainak kezében van, a főrendi tábla az arisztokrácia fellegvára.

A falusi földnélküli zsellérek, urasági cselédek, béresek nem kaptak földet a személyes szabadság mellé s a kisebb-nagyobb földbirtokosok mellett dolgoztak.

Az 1870 és 1880-as évekre eltűnt falunkból is a század első felében még létező középbirtokos családok mindegyike, vagy kihalás vagy birtokrészeinek áruba bocsátása révén. A feudális rend keretet adott nekik, eltette őket, de a szabadversenyessé gazdálkodást nem bírták. Földjeik szétfolytak a szorgalmas Rádóci, Sároslaki, Kisújfalusi, Pusztai, Kiskölkedi parasztság kezébe.

Kisparaszti társadalmi polarizáció falunkban.

Az eddigi nemesek és jobbágyok jogilag megszűntek létezni. Az előbbiek igyekeztek illeszkedni a kor szelleméhez, az utóbbiak kisparasztokká váltak. A zsellérek, szolgák, cselédek továbbiakban is dolgoztak mások földjein, hogy megélhetésüket biztosíthassák. A gazdasági és anyagi gyarapodás egyetlen lehetősége a minél több föld birtoklása lett. A földszerzés utáni vágyakozás a paraszti élet célja és tartalma a továbbiakban. A 15-20 holdasok már nem csak a család eltartására képesek termelni, hanem a fölösleget piacra viszik, hogy újabb holdakat vásároljanak. A földterület mértéke lett a család értékmérője, béreseket, napszámosokat alkalmaztak.

A kisparaszti réteg pedig, amely képtelen volt a gazdasági gyarapodás útjára lépni, mind lejjebb került anyagilag s utódaiban óhatatlanul a kommenciós béresek vagy zsellérek szintjére süllyedt és választhatott, hogy az uradalmi birtokon, vagy közép- és nagygazdáknál vállal munkát. A falu paraszti társadalmának fent vázolt két végletén, azaz a gazdag és szegény családok között pattanásig tudott nőni a feszültség, ha e két réteg családjainak fiataljai akartak összeházasodni, mert tovább hagyományozódott a feudális idők szemlélete: „Suba a subával”. 1857-ben falunkban 114 földbirtokló család van, 1869-ben 148. 1857-ben éves szolga 36 van, 1869-ben már 112, a cselédállomány létszáma 19 fő.

Az 1857. évi hektár adatokat összemérjük a az 1895. évihez akkor kiderül, hogy a szántóterület 981 kh-ról 1736 kh-ra növekedik. Az erdőterület harmadára csökken. Fellendül a kenyérgabona, kukorica és a burgonya termesztése.

1872-ben megépül a falunkon áthaladó vasútvonal Szombathely-Szentgotthárd-Gyanafalva Grác irányában.

Falunk gazdasági és kulturális fejlődésének egyre bővülő távlatokat biztosított a vasútvonal megnyitása 1872-ben. (5. ábra) A vasút megépítését elrendelő törvénycikk biztosította a terület kisajátítási jogot. A vonal kitűző mérnöki csoport sok megvesztegetésnek volt kitéve. Földbirtokosok, kis- és nagygazdák mindent elkövettek, hogy termőföldjüket, birtokukat ne szelje át, hanem messze elkerülje a vasút. Az eredeti nyomvonal vezetési terve szerint Kisunyomból Ják irányába haladt volna Körmend irányába. Szempont volt a történelmileg fontos templom látványa is. A különböző érdekek miatt a nyomvonalat módosították és így építették Egyházás Rádóc irányába meg a vasútvonalat. Az építéshez nagyszámú képzetlen munkaerőre is szükség volt, és így lett huzamosabb időre a rádóci kisparasztnak és zsellérek részére az eddig egyetlen mezőgazdasági munkavállalás mellett pénzkereseti lehetőség a vasútépítés. Csupán ásó, csákány, kapa, lapát forgott a kezekben. Ökör és lovas szekerek hordták a talpfákat, síneket. A kubikusok kétkerekű kordélyaikkal szorgoskodtak a földmunkáknál. A településünk állomást 1872-ben még nem kapott. A vasútállomást 1909-ben építik meg a növekvő személy- és teherárú forgalom következtében.

A teljes paraszti jellegű Rádóc előtt megnyílik a munkavállalások lehetősége a szomszéd és távolabbi városokban. A fiatalok belépnek a vasút szolgálatába és biztosítják maguknak és családjaiknak a megélhetést s öreg napjaikra a nyugdíjat. Jelentősen megnő a bevándorlás a környező településekről s egyre több üres belsőség, telek kerül felvásárlásra, beépítésre. 1910-ben 802 lakóból 23 ember vasutas, 1970-ben az 1561 lakosból 106.

5. ábra

Ezeket a társadalmi változásokat is lemérhetjük az I. katonai felmérést felváltó II. katonai felmérés térképszelvényeiről is. A munkát I. Ferenc császár rendelte el 1806-ban és 1869-ben fejezték be.

A térképen jól látható az 1872-ben átadott vasútvonal nyomvonala. Itt érkezik meg a Rába völgyhöz és a településünknel ereszkedik le mintegy 25 m szintkülönbséggel a síkságra. A posta úttól északra lévő szakaszán 3-4 méteres bevágásban, alatta pedig töltésben halad a vonala. Az 1800-as évek vége felé készült térképről is jól látható, hogy Kisújfalu és Kissároslak térségében nagy kiterjedésű mocsaras területek találhatók. A szántó művelés csak kisebb foltokban volt lehetséges. A falut nagy kiterjedésű erdők ölelték körül.

Az úrbéri rendezések és a hozzákapcsolódó tagosítási munkák folytatódtak egészen az első világháború kitöréséig. A háború után a társadalmat érintő elszegényedés újabb

gondot okozott és a kormánynak az elszegényedő falusi kis- és középbirtokos réteg, a földtulajdonnal nem rendelkező mezőgazdasági munkások, a cselédek, az egzisztenciájukat veszített középosztály gondjait kellett megoldani.

Az 1919-es tanácsköztársaság, és az 1920. évi Nagyatádi Szabó földreform hatásai községünkben

A tanácsköztársaság idején falunkban egyetlen tanácsülés jegyzőkönyve található meg. Ebből megtudhatjuk, hogy 1919. június 6.-án rendkívüli közgyűlés zajlott le, ahol már direktóriumi ülés volt és a helyén maradt körjegyző irodavezetőként szerepel. A falusi tanács igyekezett eleget tenni az utasításoknak, mely a beszolgáltatás vagy éppen a rekvirálás volt a hadsereg és a városi lakosság számára. A bukás után a járási főszolgabíró utasítása az volt, hogy írják össze a kommunistákat és internálják őket. A képviselő testület azt a határozatot hozta, hogy a községben internálandó, veszélyes és gyanús egyén nincs.

Az 1920. évi 36. törvénycikk "a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó rendelkezésről", amelyet a nemzetgyűlés 1920. aug. 5-én fogadott el: elnevezését a javaslat előterjesztőjéről, Nagyatádi Szabó István földművelésügyi miniszterről kapta. A törvény nem írt elő kötelező földosztást; házhelyek és kishaszonbérletek juttatását tette csak lehetővé. Arra viszont módot adott, hogy a nagybirtokosok távol eső, rossz minőségű földeket adjanak el a földreform során, és a juttatottak azokat felszerelés és állatállomány nélkül kapják meg. A földbirtokosokat úgy kívánta kártalanítani a törvény, hogy a vételárat az 1914 előtti viszonyoknak megfelelő aranykoronában állapították meg, és azt teljes egészében az új tulajdonosoknak kellett megfizetniük. A Nagyatádi-féle földreform eleve azt a célt szolgálta, hogy minimális engedmények árán megőrizze a nagybirtok pozícióját

A faluközösségünkben 1920-ban végrehajtják a Nagyatádi földreformot. Így került kiosztásra Rádócon 61 hold, Sároslakon 45 hold és még két hold házhelyeknek. A 108 hold földből Rádócon 26 család, Sároslakon 33 és Kisújfaluban 15 földre vágyó család részesült. A 74 családból 27 juttatása az egy holdat meghaladta 47 család egy hold alatti területet kapott.

1929-ben Rádóc, Sároslak és Kisújfalu közbirtokossághoz 335 földbirtokló család tartozott. A legnagyobb földbirtoka 73 hold nagyságban a római katolikus egyháznak volt. A 73-10 hold nagyságig 39 család rendelkezett földterülettel, az 5-10 holdasok

száma 43 család volt. A becslések szerint 250-re tehető azok száma, akik az egy hold töredékétől az öt holdig terjedő földterülettel voltak bent a közbirtokosságban.

Az 1929/33 –as világméretű gazdasági válság a nélkülözések újabb hullámát zúdította a falusi parasztságra, és nincstelenekre. Először is óriási zuhanás következett be a kereslet hiánya miatt. Különösen súlyos volt az 1-5 holdasok eladósodása. A sároslaki uradalom cselédei komenció gabonájukat a zuhanó árak miatt csak olcsón tudták értékesíteni, hogy sót, gyufát, petróleumot vásárolhassanak. A válság idején a férfinapszám bérek egy pengő alá süllyedtek. A bajokat, nehézségeket tovább tetézte az ijesztő méreteket öltő munkanélküliség, melyet a városokból, bányákból, építkezésekről elbocsátott visszaáramló falusiak jelentettek. 1931-től be kellett vezetni az ínségakciót. A sároslaki képviselőtestület fennmaradt jegyzőkönyve alapját kataszterbe vették a munkaképes ínségeseket, hogy szükség esetén sikerüljön őket munkához juttatni.

A három falurész egyesítése 1936. szeptember 15.-i képviselőtestületi ülésen történt meg és lett Egyházaskör. Az egyesített falu létszáma 1700 fő lett.

1945-1949 közötti időszak

A második világháború befejezése után a kialakulóban lévő új gazdasági, politikai, és társadalmi rendszer igényének megfelelően új birtokpolitikai szándékok születtek. Ezt fogalmazza meg az 1945. évi VI. törvény amely rendelkezett a nagybirtokrendszer megszüntetéséről, és a földműves nép földhöz juttatásáról. A politikai vezetés akkor még úgy gondolta, hogy a nagybirtokrendszer megszüntetése után Magyarország mezőgazdasága erős, termelőképessé kisbirtokon fog működni, melyek a birtokosok telekkönyvileg bejegyzett magántulajdonát képezi.

A földigénylők jogosultságának megállapítását, a juttatások mértékét, a szükséges földalap biztosítását a földművelésügyi miniszter irányítása mellett az Országos Földbirtokrendező Tanács, a Megyei Földbirtokrendező Tanácsok, és a Községi Földigénylő Bizottságok végezték.

A helyi hatalmat a Földigénylő Bizottságok jelentették. Az elkobzás, a megváltás, a juttatás és később a kártalanítás valamennyi kérdésében a megyei és országos szervek formális ellenőrzése mellett, önállóan végezték. A földigénylő Bizottság vette nyilvántartásba az igény jogosultakat a község területén, az elkobzás és megváltás alá kerülő ingatlanokat. Döntött az igények kielégítéséről, a kiosztás minden részletéről.

A megváltásokhoz, az elkobzásokhoz kapcsolódó esetenként elhamarkodott igazságtalan és megfellebbezhetetlen döntések az ezt elszenvedőknek egy életre szóló

törést okoztak. A juttatottak között pedig a juttatás mértéke, helye, módja hozott felszínre egy sor feszültséget.

A földhöz jutottak a föld ára fejében a kataszteri tiszta jövedelem hússzoros összegét tartoztak befizetni a megváltás árát. A föld birtokbavételekor a megváltási ár 10 %-át be kellett fizetni a maradék összegre pedig 20 év törlesztési lehetőséget biztosított a rendelet.

A földreformot gyorsan, mintegy másfél év leforgása alatt befejezték. A földreform utáni évek, évtizedek történései a kisparaszti gazdaságok felszámolásáról szólt. Az erőszakos kollektivizálás és ennek következményei hosszú évekre meghatározták a vidék életét.

Egyházasrádócra a Szovjet csapatok 1945. március 31.-én jöttek be. Megalakították a Nemzeti Bizottságot és a kommunista párt javaslatára elvégezték a földreformot. Fölszámolták a hűbéri eredetű nagybirtokot. A rászoruló és igénylők részére a 600 holdból 510 került kiosztásra. A helyi földosztó bizottság 27 cselédnek 169 holdat, 26 mezőgazdasági munkásnak 128 holdat, 73 törpe birtokosnak 208 holdat és 2 kisiparosnak 5 holdat osztott ki.

1948 végén az 1949. évi népszámlálási adatok szerint 1676 ember élt 326 házban. Mezőgazdaságból 1222 fő, iparból 202 fő, kereskedelemről 41 fő, vasútból 92 fő, egyéb tevékenységből 119 fő élt.

A mezőgazdaságból élők birtokmegoszlása: 20-50 holdig 13 kereső és 35 eltartott, 10-20 holdig 59 kereső 121 eltartott, 1-10 holdig 200 kereső és 409 eltartott volt. Segítő 227 fő, munkás 85 kereső 73 eltartott volt.

A földreform megnövelte e termelési kedvet s egyben megdrágult a munkaerő is, mert az újonnan földhöz jutottak a saját földjeik megművelésére törekedtek.

A pengő 1946-ra milliárdos címletekre romlott le, s az új pénzegység a forint bevezetése augusztusra felszámolta a cserekereskedelmet.

1948-tól a Rákosi korszak nehéz ideje következett. A mezőgazdasági termelőség szövetkezetbe való csoportosulás szorgalmazása vált egyre élesebb követelménnyé. A kis- és középparasztnak vonakodtak lemondani a megszokott hagyományos földművelő módokról s főként a közösbe adni az ősöktől örökölt, vagy verejtékezés árán pénzen vett szántókat. Az új gazdák, a volt cselédek, a kommenciósok pedig ugyancsak húzódoztak, mert furcsállották, hogy alig négy év önálló gazdálkodás után, újból parancsszóra cselédekké kell válniuk.

Az 1949. évi népszámlálási adatok szerint a szántó területe 2902 kh, a kert 27 kh, rét 657kh, legelő 202 kh, erdő 306 kh, egyéb 212 kh, összesen: 4306 kh. A szarvasmarha 470 db, sertés 723 db, juh 15 db.

A településen 1676 ember élt 326 házban. Jövedelmük az alábbi foglalkoztatási területekből tevődött össze:

Mezőgazdaságból élt:	1222 fő	584 kereső	638 eltartott
Iparból élt:	202 fő	80 kereső	122 eltartott
Kereskedelemből élt:	41 fő	13 kereső	28 eltartott
Vasútból élt:	92 fő	32 kereső	60 eltartott
Egyéből élt:	119 fő	62 kereső	57 eltartott
Összesen:	1676 fő	771 kereső	905 eltartott

A mezőgazdaságból élők birtokmegoszlása 1949-ben:

20-50 kh-ig	13 kereső	35 eltartott	összesen: 48 fő
10-20 kh-ig	59 kereső	121 eltartott	összesen: 180 fő
1-10 kh-ig	200 kereső	409 eltartott	összesen: 609 fő
Segítő családtag	227 kereső	-----	összesen: 227 fő
Cseléd:	-----	-----	-----
Munkás:	85 kereső	73 eltartott	összesen: 158 fő
Összesen:	584 kereső	638 eltartott	összesen: 1222 fő

Megalakulnak az első tszcsék

A mezőgazdasági társulás „önkéntes” volt, de a hivatalos és felelős személyekben türelmetlenséget váltott ki az ellenszegülés. Az első „Béke”TSZCS 1950- ben a Sároslak falurészen alakult meg, volt cselédekből lett kisgazdák társulásával. A tagság 22 családból állt és 460 holdon gazdálkodtak. A „Búzakalász” TSZCS 1951-ben jött létre ebbe 14 család 160 kh földet vitt be.

A kezdeti szövetkezésben a tagok a gazdálkodásnak csak a hátrányait ismerték meg. A falu parasztságának többségét még erőszakkal sem lehetett volna bekényszeríteni a szövetkezetbe, pedig az „illetékesek” mindent megtettek azért, hogy az egyének és családok életét megkeserítsék. Központi utasításra bevezették a beszolgáltatást, és egyre magasabbra srófolták a beadási előírányzatokat. Leszorították a gazdánál hagyott gabona felvásárlási árát. A cserearányok ilyen eltorzítása után a falut tudatosan elszegényítették. Aki elszabotálta a beszolgáltatást, arra 3 évig terjedő börtön büntetést lehetett kiszabni.

A mezőgazdasági termelés terén már 1951-ben jelentkeztek az első közellátási nehézségek. Mindezt tetézte az 1952. évi rossz időjárás. A gazdasági kudarcokért az osztályidegen paraszt, a kulák volt a „felelős”. Erejét meghaladó megemelt beszolgáltatást fizetett. A magas békekölcsönökkel lecsapolták maradék gazdasági erejét. Elkobozták gazdasági épületeit, lakásának, bútorainak egy részét és emellett folyamatosan terrorizálták. Tömegessé vált a fiatalság eláramlása a városokba. A paraszti gazdaságok előregedett szülőkre maradtak. A földeket ingyenesen vagy véglegesen átengedték a tsz-nek vagy a tanácsnak.

Gyakorikká váltak az egy földél alól való szétköltözések, föld megosztások, hogy szabaduljanak a kuláklístára vételtől. Hogy a mezőgazdaság magánszektorában lévők se

lustálkodjanak, falunkban dobszóval hirdette ki a kisbíró, hogy mikor kell szántani, vetni, aratni a parasztnak, akit az ágy is kivetett volna magából a múltban, ha virradatkor nem mehetett volna ekéjével, ökrével vagy lovával a mezőre dolgozni.

1953. év folyamán széthullott a rádóci Búzakalász termelő csoport, a sároslaki Béke agrárszövetkezet pedig az 56-os forradalomkor szűnt meg.

1959-ben három termelőszövetkezeti csoport alakul

Rádócon a „Búzakalász” száz család 1075 holdon kezdett közösen gazdálkodni. Sároslakon a „Petőfi” 108 család összefogásából alakul és 1050 holdat művelnek, Kisújfaluban a „Rákóczi” mezőgazdasági csoportosulás 1048 holdon 85 család bevitt földjén gazdálkodik.

Egy évvel később 1960-ban a három mezőgazdasági csoport „Új Élet” néven egyesül s elnöke Rádóczi Antal lett. A fiatalabb férfiak nagyobbik része távol maradt a közöstől s inkább a két város – Szombathely és Kőrmend – iparában igyekezett elhelyezkedni. Ez a korszak az amikor felgyorsul a hagyományos falukép bomlása és az eddig homogénnek mondható agrárfoglalkoztatás helyett más kenyérkereseti lehetőség lép.

A Tsz létrejötte megváltoztatta a falu határát. Megszűntek a szalag parcellák és ésszerű összefüggő táblák alakultak ki. A szövetkezet 1965-ben 2704 hold szántóval, 52 hold kerttel, 65 hold réttel, 1 hold szőlővel, 545 hold legelővel, 590 hold erdővel, és 349 hold egyéb művelési ágú földterülettel rendelkezett.

A hatvanas évek végére a közös gazdálkodás megszilárdult. Rádóczi Antal elnök kitűnő szakembernek bizonyult, hosszú éveken át mint országgyűlési képviselő, nem csak a járás ügyeiben járt el, hanem lakóhelye érdekében is sokat tevékenykedett. Külön érdeme, hogy az őrségi meliorációs munkák során az egész üzem területére kiterjedően felszíni- és felszínalatti vízrendezés, mechanikai és kémiai talajjavítás történt a mind magasabb terméseredmények eléréséért.

Az 1980-as években a szövetkezet a megye legjobbjai között szerepel, búzából, árpából és zabból már vetőmagot állítanak elő, melyet a környező megyék szövetkezetei is keresik.

A föld szabályozása 1945-1994-ig

Az 1945. évi földbirtokreform és a tagosítás

A II. világháború befejezését követően a magyar mezőgazdaság földtulajdoni struktúráját, illetőleg földbirtokszerkezetét alapjaiban átrendezte az 1945. évi VI. tc. a földbirtokreformról. Az 1945. évi VI. törvény a nagybirtokrendszer megszüntetése és a földműves nép földhöz juttatása tárgyában kibocsátott 600/1945. kormányrendelet törvényerőre emeléséről szolt. A 600/1945. ME. sz. rendelet végrehajtása során 608 ezer birtokosnak közel 3,3 millió kataszteri hold földet osztottak ki. A földreform célja az volt, hogy a földnélküli agrárnépesség földéhségét kielégítse, agrárfoglalkoztatásukat megoldja és szétörje a korábbi nagybirtokok társadalmi bázisát. A tulajdonviszonyok gyökeresen megváltoztak. A gazdaságok legnagyobb része és a földterület döntő hányada a kisparaszti gazdaságokhoz került. A földtulajdon használatának inntől kezdve három formája létezett: az állami, a szövetkezeti és az egyéni.

A földosztást követően megkezdődött a paraszti birtokok tagosítása, vagyis a parasztság „önkéntes belépése” a termelészövetkezetekbe. Az általános tagosítás 1950-1956 között zajlott le, ekkor hozták létre a termelészövetkezeteket és állami gazdaságokat. Az Elnöki Tanács 1956. évi 15. számú törvényerejű rendelete alapján 1957-ben megkezdődtek a földrendezések. A termelészövetkezetbe bevitt tagi tulajdont a részarány-tulajdon intézményével kiürsítették. A mezőgazdasági nagyüzemi gazdálkodásra alkalmas területek kialakításáról szolt 1959. évi 24. számú tvr. szabályozta a mezőgazdasági nagyüzemek tulajdoni és használati viszonyait.

Tulajdonszerzési korlátozások és az első szocialista földjogi kárpótlási jogszabály

Az 1957. évi 9. törvényerejű rendelet szigorú tulajdonszerzési korlátozásokat határozott meg a magánszemélyek által megszerezhető mező- és erdőgazdasági földterületek felső határának megállapítását illetően.

Magánszemély tulajdonában, a vele közös háztartásban élő családtagok tulajdonával együtt legfeljebb 20-25 kataszteri hold (kh) mező- és erdőgazdasági föld lehetett. A föld tulajdonjogának megszerzése szempontjából az 1 kh erdő vagy termőszőlő, illetőleg gyümölcsös 5 kh mezőgazdasági ingatlanak felelt meg. Ha öröklés folytán a földterület nagysága meghaladta a meghatározott mértéket, akkor a földterületet az állam megvásárolhatta.

A mezőgazdasági ingatlanok tulajdoni és használati viszonyainak rendezéséről szolt 1957. évi 10. törvényerejű rendelettel megjelent a kártalanítás intézménye. Kártalanítást

azok a dolgozó parasztok és kisemberek kaphattak, akiknek földjét 1949. szeptember 1. után tagosítás, földrendezés, közérdekű igénybevétel útján vagy más módon kártalanítás nélkül igénybe vették. A mezőgazdasági szakemberek legfeljebb 10, más dolgozó kisemberek legfeljebb 1 kh csereingatlant kaphattak, azonban a saját és velük közös háztartásban élő családtagok, tulajdonában, haszonbérletében vagy bármely címen használatában lévő összes földterület a kártalanítás beszámításával a 25, illetőleg az 1 kh-t nem haladhatta meg. A rendelet értelmében a magánszemélyek vétel, ajándékozás vagy csere útján mező- és erdőgazdasági ingatlan tulajdonjogát a járási mezőgazdasági osztály engedélyével szerezhették meg.

Különbséget tett a rendelet aszerint, hogy az élethivatásszerűen földműveléssel foglalkozó személy 5 kh-nál nem nagyobb föld tulajdonjogát szerezhette meg, feltéve, hogy a saját és vele közös háztartásban élő személyek tulajdonában lévő, haszonbérlet, vagy egyébként használt összes mező- és erdőgazdasági földterület a megszerzett földdel együtt a 20-25 kh-t nem haladta meg. A földműveléssel nem élethivatásszerűen foglalkozó személy olyan nagyságú földet szerezhette meg, amelynek területe nem haladta meg az 1 kh-t, beleszámítva a saját és vele közös háztartásban élő személyek tulajdonában levő mezőgazdasági ingatlant.

A magántulajdonban lévő és termelőszövetkezet, termelői társulás használatában álló földjét bárki haszonbérbe adhatta.

A haszonbérekelhető terület nagysága élethivatásszerűen földműveléssel foglalkozó személyek esetében 20-25 kh-t, a nem élethivatásszerűen földműveléssel foglalkozó személyek esetében az 1kh-t nem haladhatta meg.

A földmegváltási törvény és az 1977. évi 27. törvényerejű rendelet

Az 1967. évi IV. törvény az ún. földmegváltási törvény a tagok, és kívülállók földterületének szövetkezeti tulajdonba kerülését rendelte el megváltási ár ellenében, ha a kilépő vagy elhunyt tag örököse nem mezőgazdasági foglalkozású és nem vált termelőszövetkezeti taggá. A törvény rendelkezett a kívülállók földjeinek megvásárlásáról, a földfelajánlások elfogadásáról, a külterületi, zártkerti ingatlanok ingyenes, termelőszövetkezeti tulajdonba történő átengedéséről, valamint létrehozta a polgári jog szerinti termelőszövetkezeti tulajdonszerzést.

Bevezették a személyi földtulajdon intézményét és a földhasználatot, valamint a zártkert fogalmát. Személyi tulajdonba kerültek az állampolgárok

község illetve város belterületén lévő földjei, legfeljebb 6000 m²-ig, a zártkertben lévő szőlő és gyümölcsös, valamint a szőlő- és gyümölcsstermelésre kijelölt zártkerti terület 3000 m²-ig, valamint az egyéb zártkerti terület legfeljebb 6000 m²-ig.

A mérték megállapítása szempontjából a tulajdonos belterületi és a zártkerti földterületét össze kellett számítani.

A termelőszövetkezeti tagok személyi földhasználat a háztáji földön valósult meg, amelybe beleszámították a belterületi vagy zártkerti mezőgazdasági hasznosítású földterületüket is.

1978. január 1-jétől hatályba lépett az 1977. évi 27. tvr. a mezőgazdasági és erdőgazdasági ingatlanok forgalmáról. Ettől kezdve mezőgazdasággal élethivatásszerűen foglalkozó személy tulajdonában külterületen - ideértve a tanyát és a körülötte lévő földet is - legfeljebb 3 hektár, más magánszemély tulajdonában legfeljebb 6000 m² földterület lehetett. A földterületbe bele kellett számítani a magánszemély saját belterületi és zártkerti, valamint családtagjai külterületi földtulajdonát is.

Külterületi föld adásvétel jogcímén csak mezőgazdasággal élethivatásszerűen foglalkozó magánszemély tulajdonába kerülhetett, a megszerezni kívánt föld a 6000 m² lehetett, és a meglévő földdel együtt nem haladhatta meg a meghatározott mértéket. Tanya tulajdonjogát üdülő céljára megszerezni nem lehetett.

A földtörvény

A rendszerváltást megelőzően a földtulajdoni-, és használati viszonyokat a földről szóló 1987. évi I. törvény szabályozta. A törvény rendelkezett az állami, a szövetkezeti és a magántulajdonról.

Szövetkezet ingatlan tulajdonjogát az államra, szövetkezetre, jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulásra, valamint - termőföld kivételével - társadalmi szervezetre ruházhatta át, magánszemélyre és más jogi személyre nem ruházhatta át.

Magánszemély tulajdonában legfeljebb 6000 m² termőföld lehetett. Kiemelt település külterületén magánszemély 3000 m², kedvezőtlen adottságú település külterületén 3 hektár termőföld tulajdonjogát szerezhette meg. Magánszemély

tulajdonszerzésével kapcsolatos korlátozás valamennyi tulajdonszerzésre vonatkozott, kivéve az örökléssel, az elbirtoklással és a ráépítéssel történt tulajdonszerzést.

A földtörvény 38. §-a rendelkezett a külföldiek tulajdonszerzéséről. E szerint külföldi jogi vagy magánszemély ingatlan tulajdonjogát adásvétel, csere vagy ajándékozás útján a Pénzügyminisztérium előzetes engedélyével szerezhette meg, kivéve, ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezett.

A földbirtokviszonyok átalakulása, földpiac nyitás

A földjogi szabályozás hatására az 1980-as évek végére meghatározóvá vált az állami és szövetkezeti tulajdon és használat. 1989-ben a termőterület 14,9 %-át az állami gazdaságok, 70,9 %-át a szövetkezetek, 14,2 %-át a magángazdaságok használták.

A földtulajdon-viszonyok átalakulása Magyarországon az 1987. évi I. törvény módosításával vette kezdetét a következők szerint: az 1989. július 1-től□lehetőség nyílt a természetes magánszemélyek korlátlan földvásárlására;□megszűnt a földbeviteli kötelezettség, és kilépéskor a földkiviteli tilalom;□az "oszthatatlan szövetkezeti vagyon", annak 50%-a erejéig föloszthatóvá vált.

A változások szellemének megfelelően a közös vagyonrész szabadon átruházhatóvá vált, s előírták, hogy a termelőszövetkezet megszűnése esetén a vagyonrészt a tagoknak ki kell fizetni. A 80-as évek végére tehát megérlelődött a termelőszövetkezetek átalakításának szándéka, közös tulajdonú föld és vagyon (épület, gép) magánszemélyek és/vagy csoportok részére történő bérbeadása, vagy eladása. A történelem azonban ismét közbeszólt. A 1990-es választások után az átalakulási folyamatban gyökeres fordulatok következtek be, kötelező lett a szövetkezeti tulajdon, köztük a földtulajdon teljes körű és gyors privatizációja.

Kárpótlás és a részarány tulajdonok kiadása a rendszerváltást követően

A rendszerváltás jelentős változásokat idézett elő a tulajdoni viszonyokban. Bekövetkezett a termőföldek magánosítása nagyrészt a szövetkezeti, kisebb arányban az állami tulajdon rovására. Ezt közvetítő jogintézmény a kárpótlás volt. A tulajdonviszonyok rendezése érdekében az állam által igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szóló 1991. évi XXV. törvény és a végrehajtására kiadott 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet 1991. augusztus 10-én lépett hatályba.

A kárpótlás feladata az volt, hogy részlegesen kárpótolja azokat a magyar állampolgárokat, akiket 1939 májusától az 1990. évi rendszerváltásig jogsérelem ért, valamint a kárt elszenvedett, de 1990. december 30-án életvitelszerűen Magyarországon élt külföldi állampolgárokat a tulajdonukban az állam által igazságtalanul okozott károkért.

A kárpótlásra jogosultak körét és a végrehajtás szabályait még további (II., III., IV. Kárpótlási törvény, a földrendező és földkiadó bizottságokat létrehozó, a kárpótlási jegy felhasználását, árverések feltételeit szabályozó stb.) később meghozott törvények és egyéb jogszabályok egészítették ki.

A kárpótlás összegéről kárpótlási jegyet állítottak ki. A kárpótlási jegy speciális értékpapír, mely az állammal szembeni követelést testesítette meg, és birtokosát állami vagyon vásárlására jogosította. A kárpótlási jegy felhasználható volt pl. részvényvásárlásra, önkormányzati lakás vásárlására stb., de a jogosult termőföldet is vásárolhatott az értékén. A kárpótlási árverés céljára kijelölt földterületeken a jogosult licitálhatott és termőföldtulajdont szerezhett.

A földárveréseken a személyi és vagyoni kárpótlás révén sok tízezren vettek részt. Mivel a kárpótlási jegy bemutatóra szóló átruházható értékpapír, így a ténylegesen kárpótlásra jogosultaknak csak nagyon kevés, körülbelül 20%-a volt az, aki termőföldet szerzett, 80% olyan személy volt, aki a kárpótlási jegyet felvásárolta.

A kárpótoltak jelentős része, különösen az idős emberek nem voltak kellően felkészítve arra, hogyan éljenek a kárpótlási jegy adta lehetőségekkel. A földárveréseken saját érdekeiket nem tudták kellőképpen képviselni, sorozatosan alul maradtak a kárpótlási jegyüzérekkel szemben.

A földárverések során 2,1 millió hektárnyi föld került 800 ezer új tulajdonoshoz.

A földprivatizáció másik, a földkárpótlással közel azonos nagyságrendet képviselő részét a termelőszövetkezeti részarány tulajdon nevesítése és kiadása képezte. Jogi alapjait az új szövetkezeti törvény (1992. évi I. tv.) és a végrehajtásához kapcsolódó, átmeneti szabályokat tartalmazó 1992. évi II. tv. fogalmazta meg.

A termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény

A földről szóló törvény hatályon kívül helyezésével egyidejűleg az Országgyűlés megalkotta a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvényt (a továbbiakban: Tft.), amely 1994. július 27-én lépett hatályba és azóta is - számos módosítás mellett - szabályozza a hazai földtulajdoni és a használati viszonyokat. 2004- ben Magyarország EU csatlakozása miatt a törvény jelentős módosítására került sor.

A termőföldtörvény változásai

Az 1994. július 27-én hatályba lépett termőföldtörvény úgy rendelkezett, hogy külföldi magánszemély és jogi személy termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát nem szerezhette meg. Külföldi jogi vagy magánszemély termőföldnek, védett természeti területnek nem minősülő más ingatlan tulajdonjogát adásvétel, csere vagy ajándékozás útján a Pénzügyminisztérium előzetes engedélyével szerezhette meg, kivéve, ha jogszabály másként nem rendelkezett.

Ezt követően a Tft-t többször módosították.

Az 1995. évi XCV. törvénnyel történt módosítás következtében külföldi jogi vagy magánszemély termőföldnek nem minősülő ingatlan tulajdonjogát - az öröklés kivételével - a devizáról szóló törvény fizetési szabályokra vonatkozó előírásainak megtartásával az ingatlan fekvése szerint illetékes fővárosi, illetőleg megyei közigazgatási hivatal vezetőjének engedélyével szerezhette meg. A módosítás 1996.01.01-jén lépett hatályba.

A devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2001. évi XCIII. törvény a Tft-t úgy módosította, hogy külföldi jogi vagy magánszemély termőföldnek nem minősülő ingatlan tulajdonjogát - az öröklés kivételével - az ingatlan fekvése szerint illetékes fővárosi, illetőleg megyei közigazgatási hivatal vezetőjének engedélyével szerezhette meg.

A legjelentősebb módosításra Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásával egyidejűleg került sor a 2004. évi XXXVI. törvénnyel. A változások érintették a külföldi személyek általi termőföld, termőföldnek nem minősülő ingatlan, illetve a termőföldnek nem minősülő, védett természeti terület tulajdonjogának megszerzését.

A hatályos termőföldtörvény

A Tft. szabályozza a termőföld tulajdonjogának megszerzésére, használatára, a birtoktagok kialakítására, valamint a termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzésére vonatkozó előírásokat. A törvény hatálya kiterjed az ország területén levő valamennyi termőföldre.

Fogalom meghatározások

A Tft. a fogalom meghatározó rendelkezések között meghatározza a külföldi magánszemély, illetve külföldi jogi személy fogalmát.

Külföldi magánszemély az, aki nem magyar állampolgár, kivéve a bevándorolt vagy menekültként elismert személyt. A külföldi jogi személy körbe a külföldi székhelyű jogi személyek vagy az ilyen székhelyű jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek tartoznak. További megkülönböztetést tesz a törvény a külföldi magánszemélyeket illetően a tagállami állampolgár fogalmának bevezetésével.

Tagállami állampolgár az Európai Unió tagállamának állampolgára, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgára, valamint a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső állam állampolgára (a továbbiakban tagállami állampolgár).

A külföldi jogalanyokat tehát az alábbiak szerint csoportosítja a törvény:

- külföldi jogi személy;
- tagállami állampolgárnak minősülő külföldi magánszemély;
- egyéb külföldi magánszemély.

Bár a törvény a belföldi jogi és magánszemélyek fogalmát nem tartalmazza, a külföldi személyek meghatározása negatív módon mégis meghatározza e fogalmakat, hiszen aki nem minősül külföldinek, az belföldinek tekinthető, akár jogi személyről, akár magánszemélyről van szó.

Belföldi magánszemély a Tft. alkalmazása során tehát a magyar állampolgár, illetve a bevándorolt, továbbá menekültként elismert személy.

A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény 2. § (2) bekezdése alapján azt a magyar állampolgárt, aki egyidejűleg más államnak is állampolgára – ha törvény másként nem rendelkezik –, a magyar jog alkalmazása szempontjából magyar állampolgárnak kell tekinteni. A Tft. alkalmazása szempontjából így a kettős, vagy akár több állampolgársággal rendelkezők magyar állampolgárnak, tehát belföldi magánszemélynek minősülnek.

Az ingatlanok alapvetően két nagy csoportra oszthatók: termőföldekre, illetve termőföldnek nem minősülő ingatlanokra.

A Tft. alkalmazásában termőföldnek minősül az a földrészlet, amelyet a település külterületén az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő, fásított terület művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván. A termőföldre vonatkozó rendelkezéseket – a haszonbérletre megállapított szabályok kivételével – alkalmazni kell a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi földre is.

Az ingatlanok speciális csoportja, a tanya, amely a település külterületén lévő mezőgazdasági termelés (növénytermesztés és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos termékfeldolgozás és terméktárolás) céljára létesített lakó- és gazdasági épület, épületcsoport és az azonos helyrajzi szám alatt hozzá tartozó, legfeljebb 6000 négyzetméter területű föld együttese.

Eltérő szabályok vonatkoznak a védett természeti területnek minősülő ingatlanokra is, azonban a védett természeti területek fogalmát nem a Tft. adja meg, hanem a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény. Eszerint védett természeti terület: e törvény vagy más jogszabály által védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított (kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület. A természeti terület fogalma jóval tágabb a védett természeti terület fogalmánál, erre vonatkozóan a Tft. nem állít fel különös szerzési korlátozásokat. Az ingatlanok e minősége – jogi jellegként csakúgy, mint a tanya – feljegyezhető az ingatlan-nyilvántartásba.

Termőföldnek nem minősülő ingatlan a törvényi definíció szerint a termőföldnek nem minősülő földrészlet, egyéb önálló ingatlan. A termőföldnek nem minősülő ingatlanok további megkülönböztetésének a tagállami állampolgárok ingatlanszerzésének feltételi körében volt jelentősége 2009. május 1-ig.

Elsődleges lakóhelynek minősül az a lakás, vagy lakás céljára szolgáló egy vagy több lakóhelyiségből álló épület vagy épületrész, továbbá belterületen lakásépítés céljára kialakított telek, ahol a tagállami állampolgár életvitelszerűen kíván tartózkodni.

Másodlagos lakóhely az a lakás, vagy lakás céljára szolgáló egy vagy több lakóhelyiségből álló épület, vagy épületrész, továbbá belterületen lakásépítés céljára kialakított telek, ami nem minősül elsődleges lakóhelynek.

Termőföld tulajdonjogának megszerzése

A termőföld tulajdonszerzés bármilyen jogcímen megengedett. A Tft. azonban jogcímbeli kivételeket fogalmaz meg. A tulajdonszerzés jogcímei közül kivételként említi a törvényes öröklést, az elbirtoklást, ráépítést, kisajátítást és a kárpótlási célú árverést. Ennek értelmében a tulajdonszerzés korlátai nem vonatkoznak ezen tulajdonszerzésekre. A Tft. tulajdonszerzési korlátozásai a törvény hatályba lépése előtt szerzett termőföldekre sem vonatkoznak.

A Tft. megkülönbözteti a belföldi személyek, azon belül a magánszemélyek és jogi személyek, jogi személyiség nélküli szervezetek tulajdonszerzését, valamint a külföldi személyek, azon belül a tagállami állampolgár és egyéb külföldi személyek tulajdonszerzését.

Belföldi magánszemélyek tulajdonszerzése

Belföldi magánszemély termőföld tulajdonjogát csak olyan mértékben szerezheti meg, hogy a tulajdonában legfeljebb 300 hektár vagy 6000 AK értékű termőföld legyen. Ehhez hozzá kell számítani a termőfölddel együtt önálló ingatlanként nyilvántartott művelés alól kivett föld területét is, viszont figyelmen kívül kell hagyni a tanya területét. További korlát, hogy a termőföld tulajdonjogát nem szerezheti meg, ha az annak fekvése szerinti településen az ő és közeli hozzátartozója (Polgári Törvénykönyv 685.§ b) pont) tulajdonában levő termőföld mennyisége a megszerezni kívánttal együtt meghaladná a település összes termőföld területének $\frac{1}{4}$ -ét vagy az 1000 hektárt.

Kivételek a termőföld tulajdonszerzés korlátai alól:

- általános érvényű kivételként, a jogcím alóli kivételek
- Tft. hatályba lépését megelőzően szerzett termőföld tulajdon
- csere: a Tft. hatályba lépésekor meglevő termőföld, legfeljebb annak területnagyságáig és Ak értékéig elcserélhető
- Tft. hatálybalépésekor meglevő termőföld kisajátítása folytán a kártalanítási összegből vásárolt termőföld
- Tft. hatályba lépésekor meglevő termőföld közös tulajdonának megszüntetésével tulajdonba kerülő termőföld
-

Belföldi jogi személyek tulajdonszerzése

Belföldi jogi személy és jogi személyiség nélküli más szervezet főszabály szerint termőföld tulajdonjogát nem szerezheti meg.

Kivételek a termőföld tulajdonszerzés korlátai alól: a jogcím alóli kivételek; a Tft. hatályba lépését megelőzően szerzett termőföld tulajdon; korlátozás nélkül a Magyar Állam, önkormányzat, közalapítvány; egyház jogi személy végintézkedés, ajándékozási, tartási vagy gondozási szerződés alapján; jelzálog-hitelintézet az 1997. évi XXX. törvény alapján.

Külföldiek termőföldszerzése

Főszabály szerint külföldi magánszemély és jogi személy termőföld tulajdonát nem szerezheti meg. Ugyanakkor a Tft. bizonyos feltételek fennállása esetén lehetővé teszi a tagállami állampolgárok számára termőföld megszerzését. Eszerint „a belföldi magánszemélyre vonatkozó szabályok irányadók azon tagállami állampolgárra, aki önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként kíván letelepedni Magyarországon, és legalább három éve folyamatosan, jogszerűen Magyarországon lakik és folytat mezőgazdasági tevékenységet.” A feltételek fennállását a tulajdonjog-bejegyzési kérelem benyújtásakor az alábbi okiratokkal kell igazolni az ingatlanügyi hatóság felé:

a) önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként kíván letelepedni: teljes bizonyító erejű magánokiratba, vagy közokiratba foglalt nyilatkozat arról, hogy Magyarországon önálló vállalkozó mezőgazdasági termelőként letelepszik, illetve kötelezettséget vállal arra, hogy a termőföldet más célra nem hasznosítja a mezőgazdasági termeléshez szükséges lakó- és gazdasági épületek létesítésén kívül, továbbá hogy a termőföld használatát másnak csak olyan mértékben engedi át, hogy az ebből származó bevétele nem haladja meg a mezőgazdasági tevékenységből származó bevétele 25%-át;

b) legalább három éve folyamatosan, jogszerűen Magyarországon lakik: az idegenrendészeti hatóság által kiállított hatósági bizonyítvány arról, hogy legalább három éve folyamatosan és jogszerűen lakik Magyarországon; a letelepedési engedéllyel nem rendelkező tagállami állampolgár esetén érvényes tartózkodási engedély, illetőleg az eziránti kérelem benyújtását tanúsító igazolás;

c) legalább három éve folytat mezőgazdasági tevékenységet Magyarországon: a mezőgazdasági igazgatási szerv igazolását arról, hogy a tulajdonszerzést megelőző három évben saját nevében, saját kockázatára folyamatosan mezőgazdasági tevékenységet folytatott Magyarországon.

A különböző hatósági igazolások, illetve hatósági bizonyítvány nem lehetnek régebbiek hatvan napnál. A folyamatos mezőgazdasági tevékenységet igazolandó a mezőgazdasági igazgatási szerv környezettanulmányt készít, amely alapján eldönti, hogy a kérelmező tevékenysége folyamatos mezőgazdasági tevékenységnek minősül-e. A tagállami állampolgárnak a szerződés benyújtásakor kell igazolnia, hogy megfelel a feltételeknek, ezért ekkor kell az igazolásokat, nyilatkozatokat a bejegyzési kérelemhez mellékelnie.

Azok a tagállami állampolgárok tehát, akik a szerzési feltételeknek megfelelnek, s ezt a szükséges okiratokkal igazolják, a belföldi magánszemélyekre vonatkozó szabályok szerint szerezhethetnek termőföldet. Ezért nyilvánvalóan irányadók rájuk azok az egyéb törvényi, jogszabályi rendelkezések, amelyek általában a tulajdonszerzésre vonatkoznak. Mindenekelőtt a Ptk. átruházásra (adás-vétel, ajándékozás, csere, elővásárlási jog, stb.) vonatkozó szabályai, a Tft. elővásárlási jogra vonatkozó szabályai, illetve az ennek gyakorlásáról szóló részletes szabályok (16/2002. (II. 18.) Korm. rendelet). Szintúgy a belföldi magánszemélyekre vonatkozó, szerzési mértéket korlátozó szabályok.

Az ismertetett szerzési feltételek fennállását illetve a kötelezettségvállaló nyilatkozat betartását a helyi birtokhasznosítási bizottság, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzője és az ingatlanügyi hatóság bevonásával a mezőgazdasági igazgatási szerv ellenőrizheti. Az ellenőrzés szabályait a Tft. 8/C. §-a tartalmazza.

A szerzési feltételek megsértése esetén meg kell szüntetni a jogsértő állapotot az előírt feltételek teljesítésével, vagy a megszerzett termőföld elidegenítésével. A jogsértő állapot megszüntetésére elrendelt határidő eredménytelen eltelte esetén a tulajdonos mindaddig ismételten bírságható, amíg fenntartja a törvényt sértő helyzetet.

További szankció, hogy „amíg a bírságolásra okot adó körülmény fennáll, de legkésőbb a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz való csatlakozása tárgyában kötött nemzetközi szerződésben meghatározott mentességi idő végéig a tulajdonosra a tagállami állampolgárnak nem minősülő külföldi magánszemélyre irányadó rendelkezéseket kell alkalmazni.” Ennek értelmében további termőföldet az ilyen személy nem szerezhethet.

Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése

Magyarország a 2003. évi csatlakozási okmány alapján, a csatlakozás időpontjától számított öt éven keresztül, az átmeneti mentesség (moratórium) ideje alatt (a továbbiakban: átmeneti időszak) fenntarthatta a termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzésére vonatkozó, az okmány aláírásának időpontjában hatályos szabályaiban foglalt korlátozásokat. Ezen időszak a 2004. május 1- 2009. május 1-ig terjedő időszak.

A csatlakozást követő átmeneti időszakra, a külföldiekre vonatkozó egységes szabályok helyett a Tft. 2004. évi XXXVI. törvénnyel végrehajtott módosításának eredményeként, speciális rendelkezések kerültek megállapításra az Európai Unió 27 tagállamának (természetes és jogi személy) állampolgáira, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államok (Izland, Liechtenstein, Norvégia) állampolgáira, és a nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső Svájc állampolgáira (a továbbiakban: tagállami állampolgár) a termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzésére vonatkozóan.

Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése tagállami állampolgárok által az átmeneti mentesség ideje alatt és azt követően

Tagállami állampolgár és tagállami szervezet - az átmeneti időszak alatt - az elsődleges lakóhelyül szolgáló ingatlan tulajdonjogát a belföldiekkel azonos feltételekkel, engedély nélkül szerezhette meg. Ha belterületen kialakított telek tulajdonjogát lakóhely létesítése céljából akarta megszerezni, akkor az illetékes építésügyi hatóság igazolását is be kellett szereznie arról, hogy a telken lakás építhető. E dokumentumokat a tulajdonjog bejegyzési kérelemhez mellékelni kellett. Elsődleges lakóhely céljára csak egy ingatlant szerezhettek és közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban kellett nyilatkozni arról, hogy erre a célra kívánja megszerezni az ingatlant.

Az átmeneti időszak alatt tagállami állampolgár engedély nélkül szerezhettek másodlagos lakóhelyül szolgáló ingatlant, ha már legalább négy éve folyamatosan és jogszerűen tartózkodott Magyarországon és ezt az illetékes idegenrendészeti hatóság által kiállított bizonyítvánnyal igazolta. Egyéb esetben a másodlagos lakóhelyül szolgáló ingatlant a fővárosi, illetőleg megyei közigazgatási hivatal vezetőjének engedélyével (2009-től: a Kormány ingatlan fekvése szerint illetékes általános hatáskörű területi államigazgatási szervének) engedélyével szerezhette meg.

A termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzéséhez szükséges feltételek fennállását a közigazgatási hivatal vezetője, a települési önkormányzat jegyzője illetőleg a földhivatal bevonásával vizsgálhatta. Ha megállapítható volt, hogy a tagállami állampolgár nem tartotta be az engedélyhez nem kötött ingatlanszerzés feltételeit, a közigazgatási hivatal vezetője felhívta, hogy az engedélyt szerezze be.

Az átmeneti időszakot követően, 2009. május 1-jétől a tagállami állampolgárok és szervezetek a belföldiekkel azonos feltételekkel - azaz korlátozás és engedély nélkül - szerezhetik meg a termőföldnek nem minősülő ingatlanok tulajdonjogát.

Termőföldnek nem minősülő ingatlanok megszerzése külföldiek által

Főszabály szerint külföldi jogi vagy magánszemély termőföldnek nem minősülő ingatlan tulajdonjogát a Kormány ingatlan fekvése szerint illetékes általános hatáskörű területi államigazgatási szervének az engedélyével szerezheti meg. Az engedélyköteles szerzés mellett a Tft. kivételként az öröklést, mint szerzési módot határozza meg.

Az engedélyezés szabályait a 7/1996. évi (I. 18.) Korm. rendelet tartalmazza:

Az ingatlanszerzést engedélyezni kell, ha az önkormányzati vagy egyéb közérdeket nem sért, és

- a külföldi ingatlanának tulajdonjogát a kisajátításról szóló jogszabály alapján szerezték meg,
- a külföldi a tulajdonában lévő belföldi ingatlant másik belföldi ingatlanra cseréli,
- a tulajdonszerzés célja közös tulajdon megszüntetése,
- a külföldi munkavégzés céljából igazoltan legalább öt éve életvitelszerűen Magyarországon tartózkodik.

A Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve abban a kérdésben, hogy az ingatlanszerzés sért-e önkormányzati érdeket, az ingatlan fekvése szerint illetékes települési, Budapesten a fővárosi kerületi önkormányzat polgármesterének a véleményét kéri ki, s annak figyelembevételével megtagadhatja az engedély kiadását.

Az engedély megtagadható, ha a külföldi honossága szerinti állam nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján nem biztosít a magyar állampolgároknak, illetőleg a magyar jogi személyeknek a belföldiekkel azonos elbírálást. A nemzetközi szerződés vagy a viszonyosság fennállásáról a Külügyminisztérium nyilatkozata az irányadó.

Az engedély megszerzésére irányuló kérelmet a Kormánynak az ingatlan fekvése szerint illetékes általános hatáskörű területi államigazgatási szervéhez kell benyújtani, amihez mellékelni kell:

- a külföldi honosságát igazoló közokiratot,
- az ingatlanszerzésre irányuló szerződést, vagy a tulajdonszerzés jogcímét igazoló egyéb okiratot.

A termőföld közösségi szabályozása

Piacgazdaság és a föld

Az Európai Unióban alapvető tendencia a piacgazdaság megléte és folyamatos fejlesztése. A működő piacgazdaság megvalósításához és működéséhez hozzátartozik az Unió belső piacán a termelési tényezők szabad áramlásának biztosítása. Ilyen tényezőnek számít a termőföld. Ezzel kapcsolatban alapvető követelmény, hogy a termőföld magántulajdonban álljon és forgalomképes legyen. További követelmény a föld magánkézbe adásának jogi rendezése. E körbe tartozik Kelet-Európában a föld korábbi tulajdonosának való visszaadása, valamint földnyilvántartás, földzáloghitel a kereskedelem biztosítása céljából megbízható működése.

Az Európai Unióban a földjogi szabályozás célja a hatékony gazdálkodáshoz szükséges maximális és minimális méretű földterületek méretek kialakításának elősegítése, méretaprózás elkerülése, szakszerű földhasznosítás előmozdítása, termékmennyiség megóvása.

A közösségi jog elsődlegességét úgy kell értelmezni, hogy a tagországok termőföldre vonatkozó szabályozása nem állhat szemben a közösségi jogi szabályozással. A tulajdonjogra, az ingatlanokra és a birtokra a dolog fekvésének helyén irányadó jogot kell alkalmazni.

A letelepedés szabadsága

A Római Szerződés 44. cikk (2) bekezdés e) pontja értelmében az Európai Tanács és az európai Gazdasági és Szociális Bizottság bármely tagállam állampolgára számára lehetővé teszi, hogy egy másik állam területén földet és épületet szerezzen és használjon.

Az ingatlan átruházása során különböző államokban honos személyek kötelezetté vagy jogosulttá válnak a tulajdonos változás következtében.

Az Európai megállapodás - azaz a Magyarország és az EU között létrejött társulási szerződés, amelyet az 1994. évi I. törvény hagyott jóvá - 44. cikk (1) bekezdés I) pontja értelmében Magyarország vállalta, hogy legkésőbb 10 éves átmeneti időszak első öt éves szakasza végéig a közösségi vállalatok és állampolgárok letelepedéséhez olyan elbánást nyújt, amely nem kedvezőtlenebb a saját vállalatai és állampolgárai számára biztosítottnál.

A földet és a termőföldet érinti a Római Szerződés 43. cikk (1) bekezdése, miszerint el kell törölni azon korlátozásokat, melyek egyik tagállam polgárainak más állam területén való letelepedésére vonatkoznak.

Az Unió álláspontja az, hogy azáltal, hogy az Unió hivatalos dokumentumaiban már a csatlakozási tárgyalások során az ingatlan termőföld valamennyi vonatkozását a négy szabadság egyikébe – a tőkemozgás körébe utalta. Ezzel a termőföld tulajdon többé nem a tulajdoni rend része, hanem mint földtőke, a szabad tőkeáramoltatás egyik tárgyi elemévé vált.

A szabad tőkemozgás sem diszkriminatív, sem adminisztratív és nem diszkriminatív intézkedésekkel sem korlátozható.

A föld teljes körű liberalizációja vonatkozásában különböző kivételeket is megállapítottak. Azok a nem diszkriminatív intézkedések, melyek a beáramló tőke mozgását korlátozzák, megengedettek, feltéve, hogy olyan objektív és állandó feltételeken alapulnak, amelyeket előzetesen közzétettek, és amelyeket közérdeket érvényesítő kötelező elvárások támasztanak alá.

A közérdeket érvényesítő kötelező elvárások vonatkozásában az Európai Bíróság olyan jogértelmezést adott ki, mely szerint a gazdasági okok nem tekinthetők kötelező elvárásoknak.

Az Európai Unióhoz való csatlakozást követően minden tagállamnak előbb vagy utóbb lehetővé fogja tenni a 97/C-220/06 közlemény szerint

- jogi személyek számára a földingatlan szerzését,
- a tulajdonszerzés alanyi és tárgyi korlátjának megszüntetését, ideértve a letelepedési agrár szakképzettség megkövetelésének törlését, valamint a birtokmaximum mértékének megszüntetését,
- a földhaszonbérleti területi és időtartami korlátainak megszüntetését.

A termőföldre vonatkozó EGK irányelvek, Bizottsági közlemény

Számos tanácsi irányelv és Európai Bírósági döntés szerint a földtulajdont liberalizálják. A 63/261/EGK számú ún. Farm-menedzser irányelv a letelepedés szabadságának a mezőgazdaságban történő megvalósítását részletezi. Azon mezőgazdasági munkavállalók jogait szabályozza, akik két éven át a saját államukban megszakítás nélkül mezőgazdasági munkásként, munkavállalóként tevékenykedtek. Az ő esetükben valamennyi tagállam köteles felszámolni azon korlátozásokat, amelyek hátrányosan érintik önálló mezőgazdasági tevékenységük megkezdését, gyakorlását. Az irányelv 4. cikk részletezi, hogy a tagállamoknak

gondoskodni kell arról, hogy a kedvezményezetteknek a belföldiekkel azonos feltételekkel és azonos jogi hatállyal legyen lehetőségük bármely mezőgazdasági termelést szolgáló ingatlant megszerezni, bérelni, használatba venni, használni, az ingatlan értékesítése során elővásárlási jogot gyakorolni.

A 63/262 EGK számú irányelv kimondja, hogy nem tagadható meg a földvásárlás engedélyezése attól a külföldi állampolgártól sem, aki elhagyott, legalább két éve nem művelt gazdaságot akar megvenni.

A 67/530 EGK számú irányelv alapján a legalább két éve gazdálkodó mezőgazdasági termelést élethivatásszerűen folytatók, tevékenységüket bármely más tagállamban folytathatják a közösség tagállamain belül.

A 67/531 EGK számú irányelv a mezőgazdasági bérletek diszkriminatív jellegű korlátozását szünteti meg. Előírásai szerint a közösség országaiból bárki, bármilyen birtokot bérelhet.

A 88/361/EGK irányelv a tagállamok számára teljes egészében felszabadítja a tőkemozgást. A tőkemozgásba különösen beletartoznak az ingatlanbefektetések és a spekulációk, ingatlanok lakás és telephely céljából történő megvásárlása és mezőgazdasági ingatlanok szerzése.

A Bizottság 97/C/220/06. számú közleménye az EU-n belüli befektetések jogi aspektusairól tartalmazza az ingatlanszerzésről szóló korlátozások eltörlését, továbbá a lakás telephely és termőföld szerzés, telephely létesítést érintő közösségi értelmezést deklarálja.

A rendszerváltást követő törvényi rendelkezések hatásai az Új Élet Tsz működésére.

Az 1980-as évekre az Új Élet termelőszövetkezet működési területe magába foglalta a szomszéd települések mezőgazdasági területeit is. Ide tartozott Nemesrempehollós, Rádóckölked, Nagykölked és Harasztifalu termőterülete is. Az üzem termőterülete meghaladta a 6500 ha-t. A teljes területen végrehajtották a komplex meliorációt, törzsúthálózatok, vízelvezető rendszerek épültek ki. A rendszerváltás idejére a szövetkezet a megye egyik legjelentősebb üzemévé nőtt ki magát.

A kárpótlás és részarány törvények hatására a nagyüzemi táblák felosztásra kerültek. Újra szalag parcellák alakultak ki. A tulajdonosok a termőföld megműveléséhez nem értettek, vagy idegen érdekek mentén alakultak ki. A szövetkezet vezetése rossz politikát folytatott, mert a tagjainak megtiltotta az

árveréseken való részvételt. Azt gondolták, hogy ezzel egyben tudják tartani a hatalmas munkával létrehozott nagyüzemet. Nem tudták, mert jöttek az idegenek, akik felvásárolták a kárpótlási jegyeket és mindent megvásároltak. A részarány tulajdon kiméréseket sem javasolták a tagoknak. A mesterségesen befolyásolt piaci viszonyok között veszteségessé vált a termelés. Elkezdtek kiárusítani a vagyontárgyakat. A bankkölcsönök felvételével a 90-es években még meg tudták finanszírozni a termelést.

A felhalmozódott óriási szaktudás még elég volt ahhoz, hogy a részleteket kifizessék. Majd jött pár aszályos év, a felvásárlási árak nem követték az exponenciálisan növekvő költségeket.

Egyre nagyobb lett az eladósodás. A külföldiek kezébe zsebszerződésekkel került legjobb földek kikerültek a művelésből. A kisebb gazdák, akik megpróbáltak a földből megélni sorra tönkrementek, és ők is felélték a hosszú évek tartalékait. Nem maradt nekik más lehetőség, mint a földjeik eladása. A szövetkezetből folyamatosan küldték el az embereket. Hiába csökkentették a költségeket a banki kölcsönök kamatait nem tudták már kigazdálkodni. A két generáció szorgalmas munkájával létrejött szuper gazdaság megszűnt. Helyén idegen érdekcsoportok gazdálkodnak. A falu és társközségek lakóközösségének megélhetést nyújtó gazdaság felszámolásával emberi egzisztenciák mentek tönkre. A termőföldekre ráköltött állami támogatásból származó milliók másokat gazdagítanak, de ez nem érdekli őket. Az utak, az árkok, a meliorációs felszínalatti rendszerek fenntartás hiányában jóvátehetetlenül tönkremennek. Az a törzsút hálózat, melyen személygépkocsival akár 60 km-es sebességgel is lehetett közlekedni, már nem létezik, traktorral is alig lehet rajtuk közlekedni. A vízelvezető árkokon felnőtt a cserje, senki nem gondolja azokat.

A munkámban megpróbáltam bemutatni az elmúlt 260 év során a lakóhelyemet érintő földbirtok politikai intézkedéseket. Azt hiszem, hogy ezek a változások az egész országra jellemzőek. A tíz generációra kiterjedő időszakból csak az látható, hogy a termőföldből nagyon nehéz volt megélni. A legsúlyosabb csapát az elmúlt 20 évben kellett elszenvedni!

Műszaki leírás

Napjaink birtokszerkezete, javaslat annak megváltoztatására, a művelési ág szerkezet átalakítása

A külterület földhasználati, talajhasználati adottságai

Időrendi sorrendben haladva, a terület talajának fejlődését befolyásoló első és legfontosabb hatás a szántóföld nyerés céljából végzett természetes erdő vegetáció irtása volt. A szántóföldi művelés hatására az erdei környezet hiányában csökkent a talajok humuszos szintjének humusztartalma, romlott a talaj szerkezete és általános szárazodás kezdődött.

A nagyüzemi földművelés beindulásával a kémiai javítás hatására csökken a feltalaj savanyúsága, de szerkezete a gépi művelés hatására tömődötté vált. Az eredetileg alszintekre differenciálódott kilugzási szintet a művelés homogenizálta, ami részben a szántott réteg humusztartalmának relatív csökkenéséhez vezetett. A természetes vegetáció kiirtásával a lejtős területeken az erózió rontja a talajfelszínt. Ez a Pinka-fennsík és a Rába-síkság közötti tereplépcsőn látható.

Meg kell említeni a patakszabályozás, vízrendezés talajfejlődésre gyakorolt hatását. Ez a tevékenység legalább olyan mértékben szárítja a talajokat, mint a az erdei mikroklíma helyébe lépő mezőgazdasági mikroklíma.

A mezőgazdasági vízrendezési tevékenységen belül a talajcsövezés fejt ki a legnagyobb víztelenítő hatást, aminek következtében csökkent a talajvíz terep alatti mélysége.

Talajviszonyok

A területen található talajokat a genetikai talajrendszerben különböző típusokba, altípusokba és talajváltozatokba sorolhatjuk.

A genetikus talajtan a talajt állandó fejlődésében, változásában vizsgálja. Megállapítja a az összefüggéseket a talajok kialakulására ható tényezők között és kiválasztja a döntő tényezőket, amelyek a talajok fejlődésére termékenységére és mezőgazdasági szempontból fontos tulajdonságaira hatást gyakorolnak.

A talajosztályozás alapja a talajtípus. Mint rendszertani egységbe azokat a talajokat soroljuk, amelyek hasonló környezeti tényezők együttes hatására alakultak ki, a talajfejlődés folyamán hasonló fejlődési állapotot értek el, és ennek következtében azonos kémiai és biológiai folyamatok által jellemezhetők. Az altípusok meghatározásánál a talajképző folyamatok erősségét és az egyes kísérő folyamatok megjelenését tapasztalhatjuk. A változat elhatárolásánál szerepet kap a mechanikai összetétel, a humuszos réteg vastagsága, mértéke, az erodáltság

foka, az elsavanyosodás mértéke, azon tulajdonságok, melyek a gazdálkodásra befolyást gyakorolnak.

A területen előforduló talajok az alábbi főtypusba, típusba és altípusba tartoznak:

Főtypus	Típus	Altípus
I.Váztalajok	Kavicsos váztalaj	
III.Közép- és DK Európai barna erdőtálajok	Agyagbemosódásos barna erdőtálaj	Nem podzolos
	Pszudoglejes barna erdőtálaj	Agyagbemosódásos
VI.Réti talajok	Réti talaj	Karbonátos
		Nem karbonátos
	Öntés réti talaj	Karbonátos
		Nem karbonátos

Mechanikai, kémiai talajjavítás

A terület mechanikai talajjavítás igényét nagyrészt meghatározza a talajcsövezett terület nagysága. A terület nagy részét képező pszudoglejes barna erdőtálajok borítják, melyek mechanikai talajjavítását csak a talajcsövezett területeken szabad elvégezni, mivel a mélylazítással megteremthető függőleges vízmozgás mellett biztosított a talajnedvesség vízszintes irányú talajban mozgása.

Kémiai talajjavítás

Megállapítható, hogy a terület 11 %-a igényel kémiai talajjavítást, a feltalaj savanyú kémhatásának megszüntetése érdekében. A táblák függvényében 5-13 t/ha CaCO_3 kijuttatására van szükség.

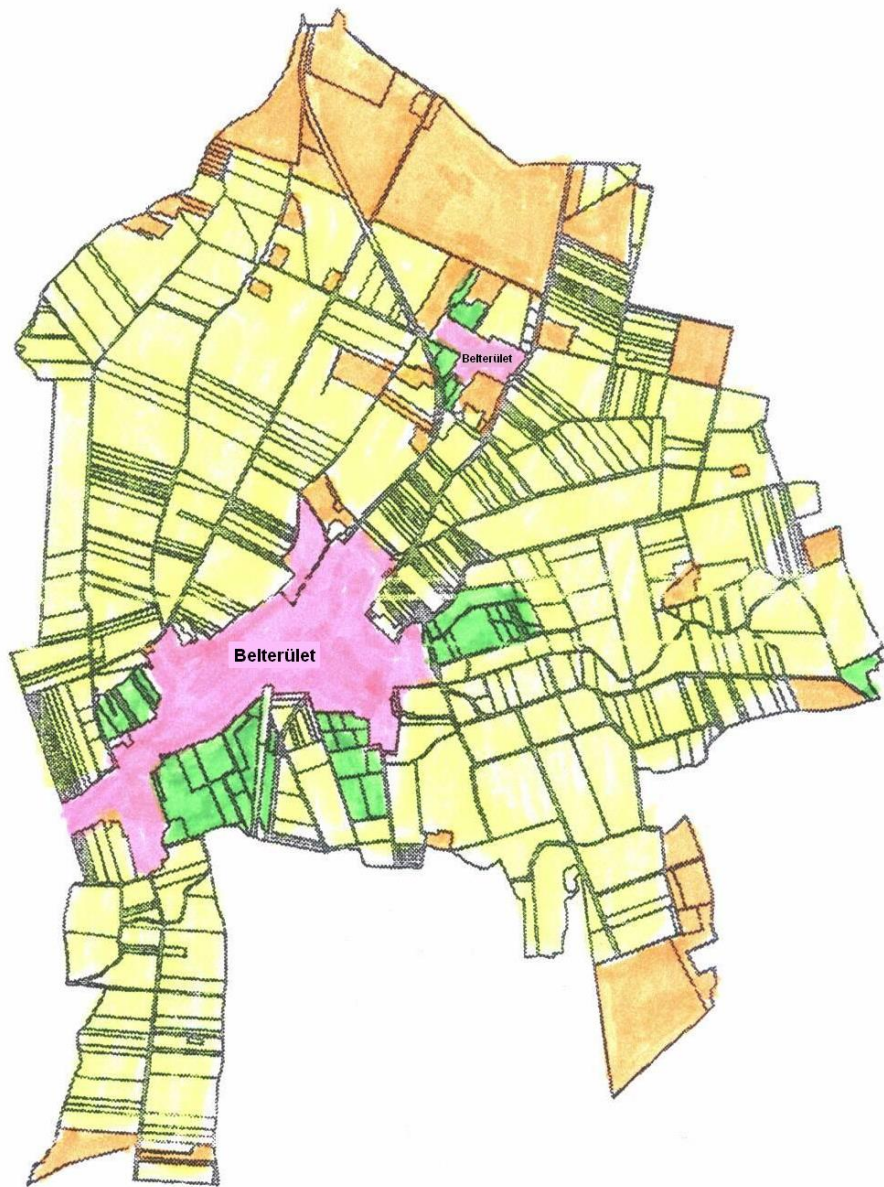
Az egyes művelési ágak és arányaik:

A külterületi földrészetek száma 790 db területük 2479 ha 0301 m², az erdő művelési ág 58 földrészleten 362 ha 1574 m²-en , legelő művelési ág 67 földrészleten 103 ha 6333 m²-en, rét művelési ág 8 földrészleten 19 ha 7638 m²-en, gyümölcsös 2 földrészleten 5642 m²-en, kivett művelési ág 1183 földrészleten 327 ha 9284 m²-en és szántó művelési ág 465 földrészleten 1664 ha 8952 m²-en található, a belterületen 981 földrészlet található 189 ha 2521 m²-en.

Az erdő aránya az összterülethez 14,6 %, a legelő 4,2 %, a rét 0,8 %, a gyümölcsös 0 %, a kivett 13,2%, és a szántó 67,2%. (6. ábra)

Jelenlegi művelési ág szerkezet

Barna szín:erdő művelési ág, zöld szín: gyepterület, sárga szín: szántó művelési ág

6. ábra

A szántó művelési ágú területek vizsgálata a táblák, tömbök fekvése, mérete, úthálózata, vízelvezetése.

A művelési ágak arányaiból látható, hogy 67,2%-ben dominál a szántó területek nagysága. Ez a komplex meliorációs munkáknak köszönhető. Országos szinten is jelentős munkálatok történtek az 1970 és 1980-as évek között. A vízgyűjtő pontos meghatározásakor kiépültek a társulati kezelésű vízfolyások, patakok, majd ehhez a vízrendszerhez lett megtervezve a rész-vízgyűjtők vízelvezetési rendszerei. Az

itt megépült árokhálózat szerepe az volt, hogy a felszíni és felszínalatti vízrendszereket magukba fogadják. Az úthálózat kialakítása pedig a legmodernebb nagyüzemi követelmények igényeit is kielégítette. Az úthálózat 8 m-es koronával és kétoldali árkokkal épült meg. A szempont a minél több szántóterület kialakítása volt. A táblák mérete minden esetben a legoptimálisabbra készült, szabályos felületeket alkotnak.

Az erdők jellege, funkciói

Az erdők aránya 14,6%. A település peremein található. Területük az 1760-as évektől napjainkig harmadára zsugorodott. A kárpótlás és részarány az erdőket is magán tulajdonba adta. Szerepük megváltozott a fenntartásukra a szakszerűtlenség a jellemző.

Gyepek, rét legelő hasznosítás

Ezek a művelési ágak már nem tudják eredeti funkciójukat betölteni, mert a megszűnt a nagyüzemi gazdaság és a nagy állattartó telepeken sem található jószág.

Szőlők, gyümölcsösök

A külterületen szőlő és gyümölcsös nem található. Ezek a művelési ágak a belterületben kisebb foltokban található meg.

Egyéb művelési ágak, vizes és kivett területek helyzete

A terület vízrendezése során megszűnt minden olyan területrész, amely belvízzel veszélyeztetett lenne. A táblákon előforduló vizes foltok a rossz talajművelés eredményeként alakulhat csak ki. A kivett területek az összterület 13.2%-át teszik ki. Ezek az utak, árkok céljára lettek felhasználva. Állapotukra jellemző, hogy elhanyagoltak. Az önkormányzatok tulajdonába kerültek és nem törődnek a karbantartás feladataival.

Bányahelyek, hulladéklerakók, ipari és vonalas létesítmények.

A területen két kisebb kiterjedésű vörös kavics bánya található. Már nem működnek. Régebben az utak felszínének karbantartására használták. Hulladéklerakó nem található. A település DK-i részén halad át a 86-os számú főút vonal. Ez az útvonal Hegyeshalomtól indul és Rédics irányában lép ki az országból. Közel hasonló irányban halad át a településen Sopron-Szentgotthárd vonalat összekötő vasútvonal.

A mezőgazdasági és természetvédelmi földhasználat, tájhasználat kritériumai

A Művelési ágak helyzetében feltárt hibák, hiányosságok és kijavítási lehetőségek egy várható, vagy esetleges birtokrendezéssel összefüggésben

A területen működött az „Új Élet” MTSz mely Vas megye kiemelkedő képességű és eredményű szövetkezete volt. A rendszerváltozást követő húsz évben a politikai és gazdasági körülmények, valamint az új generációs vezetés rossz döntéshozatalai a két generáció által létrehozott szupergazdaságot eltűntette.

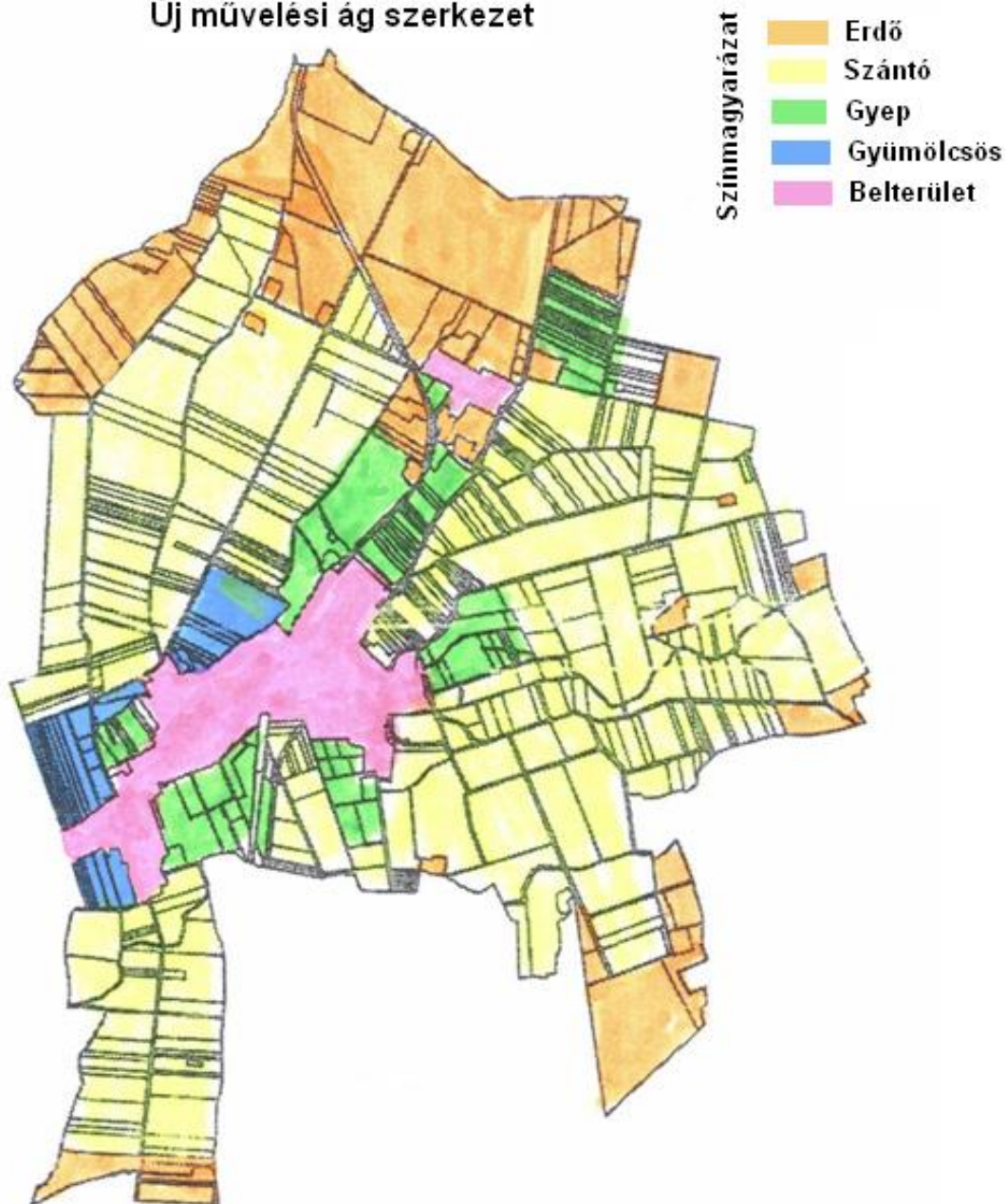
Működésére az volt a jellemző, hogy a szántóföldi növénytermesztés élvezte a prioritást.

A mostani viszonyokra a bizonytalan bérleti és tulajdoni viszonyok a jellemzőek. A jelenlegi állapotra kedvező hatással lehetne az optimális művelési ágak kialakítására. A Pinka fennsík és a Rába-völgy között elhelyezkedő 3-4 %-os lejtő kategóriájú területrészekre a gyepterület művelési ág visszaállítása volna a kedvező. (7.ábra)

Az új művelési ág szerkezet kialakítása

Az erdő művelési ág (barna szín) 14,6%-os értékét javasolt 20%-ra növelni, a gyepterület (zöld szín) művelési ágakét 5%-ról 10%-ra kellene növelni. Új művelési ággént a gyümölcsös (kék szín) lenne mely értékét 2%-ra javasolt telepíteni. A szántó művelési ág (sárga szín) 45%-ra csökkenthető és csak a jó termőképességű területek maradnának meg. (7. ábra)

Új művelési ág szerkezet

7. ábra

A település külterületének É-i perem területeire pedig, az erdő művelési ág kialakítása lenne az indokolt.

A belterület és külterület határvonala mellet gyümölcsösök telepítésére kellene buzdítani a tulajdonosokat.

A tájsebek megszüntetésére javasolható tájrendezési módszerek, műveletek

A területen ÉNy-i és DK-i irányba haladó vasútvonal 50 milliárd Ft beruházással jelenleg átépítés alatt áll. A nyomvonala mellett a termőföldeket is megviseli a kivitelezése során alkalmazott technológia. Befejezésekor ezeket a sávokat is rekultivációval vissza kell adni az eredeti művelési ágnak megfelelő állapotban.

A másik nagy beruházás várhatóan a 2015-2020 között valamikor megépülő új 86-os főközlekedési útvonal lesz.

Az új nyomvonala a települést elkerülve a Rába-völgybe leereszkedve a legjobb termőterületeket fogja keresztezni.

Kivitelezése után helyre kell állítani a komplex melioráció során megépült felszíni és felszínalatti vízrendszereket, Az úthálózat számára olyan új csomópontokat kell kiépíteni, melyek a logisztikai kapcsolatot a kettévágott terület között biztosítani fogja.

Összefoglalás

A tájrendezés, birtokrendezés elképzeléseinek végrehajtására, olyan jogszabályok megalkotására van szükség, mely a földtulajdonosok, földhasználók számára a megélhetési formát legalább olyan szinten garantálja, mint a rendezés előtt.

Az átalakított művelési ág struktúra hosszú évtizedeken át is biztosítsa a megélhetést. Azon területek tulajdonosai, akik erdőművelési ág kialakítására lesznek kijelölve, kapjanak meg minden olyan állami támogatást, amely számukra a folyamatos munkát és állami támogatást biztosítja akár 50-80 éven keresztül is. A gyepek művelési ágak tulajdonosai olyan beruházásokra kapjanak folyamatos támogatást, melyek az állattartást teszik lehetővé.

A gyümölcsösök létrehozása után biztosítva legyenek a magyar felvásárló helyek.

Természetesen tudjuk, hogy mindez csak álom és sosem fog megvalósulni, de hát miért ne higgyünk abban, hogy egyszer Magyarországon magyar gazdálkodni akaró ember is jól megélhet a termőföldjéből.

Irodalomjegyzék

1. Dr. Ribánszki Róbert: Törvény a termőföldről. PERFEKT Pénzügyi Szakoktató és Kiadó Rt., 1994. Budapest
2. Bíró László: Egyházasrádóc krónikája.

Térkép mellékletek:

Hadtörténeti Térképtár

Jogszabályok

1. 1967. évi IV. törvény a földmegváltásról
2. 1977. évi 27. tvr. a mezőgazdasági és erdőgazdasági ingatlanok forgalmáról
3. 1987. évi I. törvény a földről
4. 1991. évi XXV. törvény a tulajdonviszonyok rendezése érdekében az állam által igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról
5. 1992. évi XXXII. törvény az életüktől és szabadságuktól politikai okból jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról
6. 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról
7. 1994. évi I. törvény 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Községek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről
8. 1994. évi LV. törvény a termőföldről
9. 1995. évi XCV. törvény a devizáról
10. 1996. évi LIII. törvény a természetvédelemről
11. 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
12. 2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról
13. 104/1991. (VIII.3.) Korm. rendelet a tulajdonviszonyok rendezése érdekében, az állam által az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szóló 1991. évi XXV. törvény végrehajtásáról
14. 7/1996. évi (I. 18.) Korm. rendelet a külföldiek ingatlanszerzéséről

Európai Unió jogforrásai

1. Római Szerződés
2. Európai Tanács 63/261/EGK számú irányelve
3. Európai Tanács 63/262 EGK számú irányelve
4. Európai Tanács 67/530 EGK számú irányelve
5. Európai Tanács 67/531 EGK számú irányelve
6. Európai Tanács 88/361/EGK irányelv
7. Európai Bizottság 97/C/220/06. számú közleménye

Időszaki kiadványok, cikkek

1. Dr. Riegler Péter: Birtokpolitikák Magyarországon. Geodézia és Kartográfia.
2. Dr. Riegler Péter: Birtokrendezések Magyarországon-múlt, jelen, jövő. Geodézia és Kartográfia.

Melléklet:

1 db CD, mely tartalmazza:

Diploma tervet.

A Hadtörténeti Intézet Térképtárából

- I. Katonai felmérés térképi anyaga és jelkulcs
- II. Katonai felmérés térképi anyaga és jelkulcs
- III. Katonai felmérés térképi anyaga és jelkulcs